

DE OORLOG, 4 oktober 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27837]

[Zondag 4 October 1914]

Inhoudsopgave 4 oktober 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27837]	1
DE OORLOG	2
Politiek Weekoverzicht.	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	6
Actie tegen Antwerpen.	6
De strijd in Noord-Frankrijk.	6
Duitsch communiqué.	7
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	7
De krijgsverrichtingen der Russische legers.	7
Fransch communiqué.	7
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	7
Serviërs en Montenegrijnen.	7
Uit het Verre Oosten.	7
Japanners en Duitschers.	7
BELGIE.	7
Een afkeurend oordeel.	7
DUITSCHLAND.	7
De kwartiermeester-generaal.	7
Oorlogsgruwelen.	8
Over de gruwelen in België bedreven.	8
OOSTENRIJK.	9
Het Roode Kruis.	9
De pers aan het front.	9
Scheepvaart.	9
FRANKRIJK.	9
Censuur?	9
RUSLAND.	9
De Tsaar naar het oorlogstooneel.	9
ROEMENIË.	9
Geen wijziging in de Roemeensche staatkunde.	9
De kroonprins van Roemenië en Rusland.	10
Meeluitvoer verboden.	10
BULGARIJE.	10
Begin der Bulgaarsche demobilisatie.	10
Bulgarije en Engeland.	10
AUSTRALIË.	10
Australië en de oorlog.	10
ZUID-AFRIKA.	10
Zuid-Afrika en de oorlog.	10
AMERIKA.	10
De Turksche ambassadeur te Washington.	10
SPANJE.	10
La Cierva en de vrijhaven Cadiz.	11
Op het Westelijk oorlogstooneel.	12
Duitsch legerbericht.	12
ENGELAND.	12
Een rede van Asquith.	12
De beteekenis van den oorlog op maatschappelijk gebied.	12
Boycot-plannen in verband met den oorlog.	13
Uit de Duitsche Industrie.	14
Van Dag tot Dag.	14
De Belgen in Gaasterland.	15
Nederland en de oorlog.	17
Conditioneele contrabande.	18
Uit het Belgische Grijsboek.	18
Aankoop van rogge.	19
Belgische vluchtelingen.	19
Goede Nederlanders.	20
Weer een milicien doodgeschoten.	21

Uit Maastricht.	21
Begravenis van den landweerman Bovet.	21
DE PERS.	23
De anarchisten en de oorlog.	23
Posterijen en Telegrafie.	24
Nederlandsche dienstplichtigen in het buitenland.	24
Suikeraankopen door Engeland.	25
De economische toestand in Engeland.	25
De Engelsche scheepvaart en de oorlog.	25
Neutrale goederen op in Frankrijk vastgehouden schepen.	25
4½% Portugeesche Tabaksleening.	25
Russische coupons.	25
Uit de Vereenigde Staten.	26

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD, Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

10 **Politiek Weekoverzicht: De voorgeschiedenis van het Fransch-Engelsch Verbond. – Actie tegen Antwerpen. – Het Roode Kruis. – De Tsaar naar het oorlogstoneel.**

Politiek Weekoverzicht.

"... I hope that the contending kingdoms
 15 Of France and England, whose very shores look pale
 With envy of each other's happiness,
 May cease their hatred, and this dear conjunction
 Plant neighbourhood and christianlike accord
 In their sweet bosoms, that never war advance
 20 His bleeding sword 'twixt England and fair France".
 Shakespeare: *King Henry V.*

Wel heeft het jaren en eeuwen geduurd, voordat deze wensch in vervulling is gegaan. De woorden, die de groote Engelsche dichter koning Karel van Frankrijk in den mond legde, toen hij zijn dochter Catharina ten huwelijk gaf aan Hendrik V van Engeland, en waarin hij zeide: "dat naar hij hoopte de aloude tegenstanders, wier kusten zelfs bleek zien van afgunst op elkaars bloei, hun haat zouden begraven en dit schoon verbond recht christelijke eendracht plante en goede buurschap in beider borst, en geen het zwaard zou heffen tusschen Engeland en Frankrijk" – hebben lang geleefd, in veler menschen borst, voordat zij de verkondigers werden van een vaak gehoopte
 30 waarheid.

En het was zeker wel de meest onverwachte verzoening, die ooit in de wereldgeschiedenis heeft plaats gehad, welke op 8 April 1904 een einde maakte aan den eeuwenouden strijd tusschen Engeland en Frankrijk. Zeker – er was in den loop der tijden wel eens gesproken van verzoening en samenwerking – maar lang duurde dat
 35 nooit. Sedert den val der Stuarts was strijd tusschen Frankrijk en Engeland regel -- zes groote oorlogen werden tusschen 1688 en 1815 gevoerd, en tusschen die oorlogen was er een tijd van vrede wel, maar van gewapenden vrede, van wantrouwen en afkeer, een tijd waarin de strijd telkens opnieuw dreigde te zullen uitbreken. Engeland toch zag in Frankrijk zijn meest ernstigen tegenstander, in en vooral buiten Europa, een die het steeds bedreigde in de heerschappij over de zee, de levensvoorwaarde voor het bestaan van het Engelsche rijk. Eens had Lord Chatham het trotsche woord gesproken: "Het eenige wat Engeland hier op aarde te vreezen beeft, is dat Frankrijk een
 40 maritieme, koloniale en handelsmogendheid wordt".

En daarom streed Engeland tegen Frankrijk onder Lodewijk XIV, onder Lodewijk XV, onder Lodewijk XVI, onder de Republiek, onder het keizerrijk. Het was de meest onverzoenlijke vijand van Napoleon, en heeft niet gerust voordat het diens heerschappij vernietigd, hem zelf als balling naar St. Helena gebracht had. En Heine, die den Franschen keizer zoo hoog vereerde, getuigde, in later jaren, van de "schrecklichen Gastfreundechaft des Bellerophon", en van de schaamte, die de "Wangen
 50 aller ehrsamen Britten" moest kleuren, bij de gedachte van die daad.

Na den val van den Franschen keizer was het weder Engeland, dat onophoudelijk zich verzette tegen de uitbreiding van Frankrijk als koloniale mogendheid. Het verzette zich tegen de uitvoering van het tractaat van 1815, dat St. Pierre en Miquelon, Guadeloupe, Martinique, Guyana, Senegambië, Guinea en Bourbon aan Frankrijk teruggaf. Het bedreigde in 1830 Frankrijk met oorlog, toen het zich wilde meester maken van Algiers. De hertog van Aberdeen zeide tot den hertog De Laval, den Franschen gezant:

55

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 oktober 1914

"Ik groet u met meer zorg dan ooit te voren. Want ik vrees zeer, dat wij elkaar nooit zullen terugzien. Zelfs in de dagen van de republiek en het keizerrijk heeft Frankrijk ons niet zooveel reden tot klagen gegeven". Eerst in 1851 wilde Engeland,

60 door de omstandigheden genoodzaakt, de bezetting van Algiers erkennen. Evenzoo ging het later met de bezetting van Tunis. Op 14 Mei 1881 overhandigde Lord Lyons, toen gezant van Engeland te Parijs, aan den minister Barthélémy de St. Hilaire, een nota waarin geprotesteerd werd tegen het plan, van Bizerte een oorlogshaven te maken. En kort daarna zeide Lord Granville tot den Franschen gezant, 65 Challemeil-Lacour: "Ik zou in openhartigheid te kort schieten, zoo ik u verzweeg, dat het optreden van Frankrijk in Tunis hier geen gunstigen indruk heeft gemaakt." Dat Engeland overigens door zestien jaren lang te weigeren de handelstractaten met Frankrijk te herzien.

Het was in die dagen dat men, van de verhouding van Engeland tot Frankrijk sprekende, 70 Shakespeare's woord uit *King Richard II* kon aanhalen:

"But when he frowned it was against the French
And not against his friends".

De strijd over het bezit van den Niger, in West-Afrika, in 1882, was eveneens een gevolg van die houding van Engeland. Zestien jaren lang werd elke poging van 75 Frankrijk, om in het bekken van den Niger vasten voet te krijgen, door Engeland gedwarsboomd. De "Royal Niger Company" was overal en gereed, om de Franschen te verdringen. Chamberlain drong in zijn parlementaire redevoeringen aan op militaire maatregelen tegen de "vulgaire bandieten", zooals de *Pall Mall Gazette* toen de Fransche officieren noemde. Een in 1898 gesloten overeenkomst verdreef de Franschen 80 geheel uit het Niger-gebied, dat sedert in Engelsche handen bleef.

Erger en ernstiger nog was de strijd over Egypte. Ondanks het met Frankrijk gesloten condominium zette Engeland zich vast in het dal van den Nijl. De tocht van kapitein Marchand naar Fashoda bracht Frankrijk en Engeland aan den rand van een oorlog. Een heftige en vernederende discussie tusschen den minister Delcassé en Sir Edmund 85 Monson, den Engelschen gezant, leidde tot de evacuatie van Fashoda, onder bedreiging met een oorlog, dien Frankrijk toen niet kon, niet durfde aanvaarden.

Frankrijk werd genoodzaakt een overeenkomst te teekenen, die Englands heerschappij erkende in het gebied van den Bahr-el-Gazal en in Darfour, een streek, waarin Engeland toen zelfs nog nooit was doorgedrongen, en waarin de Fransche missies een 90 dertigtal posten hadden opgericht en tal van overeenkomsten met inlandsche hoofden had aangegaan.

Naast deze belangrijke koloniale geschillen kwamen die van lager orde, de oneenigheden in Newfoundland, in Zanzibar, Madagascar, Siam en Marokko...

Aan dit alles werd plotseling een eind gemaakt door de Entente Cordiale. Het was 95 vrede gebleven, sedert tachtig jaar, maar een gewapende vrede, vol wantrouwen, haat en prikkelbaarheid. En in een dag werd hieraan een einde gemaakt door een toenadering, die niet alleen den koning en de regeering, maar het geheele Engelsche volk scheen te verlangen. De oorzaak van die verandering in stemming en gezindheid bracht de vrees voor Duitschland. Bismarck had steeds een soort van vriendschap voor 100 Engeland gekoesterd. Bekend is zijn gezegde, dat hij, zoo hij geen Duitscher was, Engelschman zou willen zijn. Waar hij kon, poogde hij Engeland van dienst te wezen, en op goeden voet met Engeland te blijven. "Ich bin Engländer in Aegypt" zeide hij, en: "De vriendschap met Engeland is veel belangrijker voor ons dan Zanzibar en de geheele Oostkust van Afrika". Herhaaldelijk werden tusschen Duitschland en Engeland 105 tractaten gesloten, waarbij Engelsche wenschen werden vervuld. De verwantschap tusschen koningin Victoria en haar kleinzoon, keizer Wilhelm, werkte mede tot een innige verhouding, die zelfs door het telegram van den keizer aan president Kruger, in 1906, slechts zeer tijdelijk werd verstoord. En terwijl de Duitsche pers tijdens den Zuid-Afrikaanschen oorlog zeer heftig was tegen Engeland, bracht de keizer 110 bezoeken aan zijn grootmoeder, en werd zelfs een Engelsch-Duitsche overeenkomst aangegaan betreffende Samoa. Maar er was iets in den weg gekomen, dat de vriendschappelijke verhouding moest wijzigen. Sedert de "Landratte von Vetter plötzlich auch zur See fährt" zooals Bismarck dat uitdrukte, en daarbij in korten tijd merkwaardige vorderingen maakte op het element, dat Engeland tot dien tijd als 115 zijn onbestreden eigendom had aangezien, was had Engeland dat zoo erg niet ingezien. Maar geleidelijk was de verbazing overgegaan in vrees voor overvleugeling. Engeland ging den "two power standard" invoeren, de stelregel, dat het minstens zooveel oorlogsschepen hebben moest als twee der grootste Europeesche vastelands mogendheden te samen, en wilde twee schepen bouwen, tegen elk Duitsch schip dat op stapel stond.

120 Daarbij kwam de onverwachte uitbreiding van Duitschlands handel en industrie. De

poging om zich daartegen te weren door het eischen van het kenmerk van herkomst, "made in Germany", had niet gebaat. Integendeel. De Deutsche handel bloeide, de Deutsche scheepvaart nam toe, de Deutsche uitvoeren werden steeds grooter. En voor de
125 bescherming der Deutsche handelsvloot bouwde Deutschland steeds nieuwe oorlogsschepen. De woorden van den Keizer "unsere Zukunft liegt auf dem Wasser" hadden in Deutschland weerklink gevonden en de ijver voor het verkrijgen van een vloot aangewakkerd.

Toen viel het woord, dat Deutschland een "plaats onder de zon" eischte – zooals Bülow
130 het noemde. Evenals Engeland, Frankrijk en Rusland wilde het zich uitbreiden. De Pangermaansche strooming won veld. Deutschland, dat vóór 1848 een geografisch begrip was geweest, dat tusschen 1848 en 1870 had gewerkt aan eigen consolidatie, en aan het tot stand brengen eenheid, was sedert eenige jaren begonnen zich voor "Weltpolitik" te interesseeren. En op dat terrein ontmoette het Engeland.

135 Het woord dat Lord Chatham eens van Frankrijk had gesproken, was nu niet meer op dat land van toepassing, maar op Deutschland. De strijd, die eens gevoerd was tegen Spanje, toen tegen Nederland, daarna tegen Frankrijk moest nu worden gevoerd tegen Deutschland. Want voor Engeland's toekomst werd het noodig geacht, dat Deutschland geen maritieme, koloniale en handelsmogendheid worden kon.

140 De toenadering tot Frankrijk was het eerste gevolg van dien veranderden toestand. Bij het opstaan van een nieuwen tegenstander moest de oude strijd worden bijgelegd. Frankrijk had – na de nederlagen die het leed in Egypte, aan den Boven Nijl, aan den Niger, – niets meer te winnen, en niets meer te verliezen. Een overeenkomst, op
145 erkenning van het wederzijdsch koloniaal bezit gegrond, was mogelijk. Zelfs meer. Voor de erkenning van Engeland's positie in Egypte, die wel de facto, niet de jure geregeld was, kon Frankrijk de vrije hand krijgen in Marokko. En daarbij kon tegelijkertijd tegenover het Europeesche Drievoudig Verbond, de alliantie met Rusland worden versterkt door de toetreding van Engeland. De pogingen die Engeland daartoe
150 begon aan te wenden, werden in Frankrijk dadelijk en met warmte aangegrepen. "Wij hadden van 1882 tot 1898 te veel tijd laten verloren gaan", zeide de heer Paul Deschanel. Het was nu mogelijk geworden dien in te halen, zoodat Frankrijk niet zou behoeven te zeggen, met de woorden van het oude, aardige liedje van Beranger:

155 "Combien je regrette
Et le temps perdu."
De Engelsche koning Eduard VI, die Frankrijk kende, hoogachtte en lief had, en die ietwat sarokstisch dacht over de eenigszins hooghartige positie door zijn neef Wilhelm tegenover hem aangenomen, was de persoon, die den weg bereidde voor de "entente cordiale". Zijn officieel bezoek aan Parijs, gevolgd door het officieel
160 bezoek van Loubet aan Londen was de voorbereiding; de gesprekken tusschen Lord Lansdowne en Delcassé (het beroemd geworden woord: "Et maintenant, causons", is daarvoor de aanleiding geweest) lieten spoedig zien, dat een toenadering mogelijk en in beide landen gewenscht was. Acht maanden duurden de onderhandelingen, in Parijs en Londen gevoerd. Want er was heel wat te regelen. Maar van beide zijden werd de
165 regeling gewenscht, en dan komt men gemakkelijk over allerlei moeilijkheden heen. Van Engelsche zijde werd met eenige terughouding, doch correct en zonder veel omwegen gezegd waar het op stond; van Fransche zijde waren de beste bedoelingen, somtijds vermengd met eenige zuidelijke verbeelding en een soort van Franschen slag in het bespreken van minder belangrijke quaesties, aanwezig. En zoo kon op 8 April 1904 de
170 overeenkomst worden aangegaan, en onmiddellijk daarna worden gepubliceerd, waarbij Frankrijk en Engeland, alle bestaande verschillen regelend, een gemeenschappelijke politiek voor de toekomst vaststelden. Allen waren toen overtuigd, naar 't scheen van de waarheid van Shakespeare's woord:

175 "A peace is of the nature of a conquest
For then both parties nobly are subdued
And neither party loser."
Aanvankelijk was dit slechts een eerste stap op den nieuwen weg. Maar de gelegenheid om de volgende stappen te doen, en de pas gesloten banden nauwer aan te halen, zou niet uitblijven. En zooals de vrees voor al te groote machtsuitbreiding van
180 Deutschland de eerste aanleiding tot de entente was geweest, werd de houding van de regeering te Berlijn de oorzaak van de nauwere aaneensluiting. De reis van keizer Wilhelm naar Tanger, dadelijk na de Russische nederlagen in Oost-Azië, moest de indruk maken, dat Deutschland plannen had op Marokko. De toenadering van Frankrijk en Engeland werd door de eenheid van politiek in de Marokkaansche quaestie bevorderd.

185 Het congres te Algeciras toonde, dat de beide mogendheden elkaar steunden, en dat de entente meer was dan een "liquidatie van het verleden", dat het een "verbond worden

zou in de toekomst". Want in Frankrijk, als in Engeland, was men indachtig aan het woord van Talleyrand: "Quand on traite des questions politiques il faut avoir de l'avenir dans l'esprit".

190 Dat bracht den Franschen minister Delcassé er toe, een stap verder te gaan en te pogen ook Engeland en Rusland tot elkaar te brengen. Groot waren de verschillen van meening en van inzicht tusschen den meest vrijheidlievenden staat van West-Europa en het absolute, autocratische, half-Aziatische Russische Rijk. En bovendien was juist kort op het tot stand komen der Entente tusschen Frankrijk en Engeland een oorlog
195 gevolgd tusschen Engeland's bondgenoot Japan, en den Russischen bondgenoot van Frankrijk. Heel gunstig stonden onder die omstandigheden de kansen voor een toenadering tusschen Londen en St. Petersburg niet. Vooral niet toen de Russische admiraal Rodjestwensky, als een razende met zijn vloot door de Noordzee stoomende, vreedzame Hullsche visschersvaartuigen bij Doggersbank voor Japansche torpedobooten
200 hield, en ze met volle laag ging beschieten. Een storm van verontwaardiging ging in Engeland op, en een oogenblik scheen het, of dit land zich aan de zijde van Japan zou scharen. Wie herinnert zich niet de krachtige redevoering van Arthur Balfour, een der krachtigste, die hij wellicht ooit gehouden heeft, en waarin hij de trotsche woorden, herhaalde eens door Koning Hendrik IV gesproken:
205 "Our navy is adressed, our power collected,
Our substitutes in absence well invested
And every thing lies level te our wish."

Maar juist dit voorval zou de aanleiding worden van toenadering tot Rusland. De
210 Fransche minister Delcassé wist met groote handigheid de beide partijen te bewegen zich aan de arbitrage te onderwerpen van neutrale staten, die hunne vertegenwoordigers te Parijs zouden doen bijeenkomen. de besprekingen, die daar plaats hadden, gaven den eersten stoot tot de verzoening. Een jaar later waren de onderhandelingen tusschen Londen en Petersburg in vollen gang. En op 31 Augustus 1907
215 was een overeenkomst gesloten tusschen Engeland en Rusland, die op de vorstenbijeenoekomst te Reval in Juni 1908 openlijk werd bekrachtigd. Van dat oogenblik stond tegenover het Midden-Europeesch Drievoudige Verbond een Triple Entente, en daardoor was tevens in de politieke constellatie van Europa een wijziging gekomen. Het oude staatkundige program van Bismarck, gegrond op de vijandige betrekkingen tusschen Rusland en Engeland, was niet langer houdbaar. De
220 nieuwe rangschikking der mogendheden had het evenwicht verplaatst. Maar tevens moest het medewerken, om de beslissing te verhaasten. Er was slechts een gelegenheid noodig, om de beide groote machten op elkaar te werpen. Tenzij er een middenweg gevonden werd, een brug werd geslagen over de kloof, die de beide bondgenootschappen
225 scheidde.

Pogingen daartoe zijn wel besproken, maar nooit aangewend. De bekende Russische schrijver Novicof, een der krachtigste voorstanders van de pacifistische beweging, heeft in het weekblad *l'Européen* het samengaan van de beide driebonden bepleit. Uitgaande van het woord, door een Duitschen diplomaat over de beide
230 bondgenootschappen gebruikt: "Das Gleichgewicht der Kräfte bewirkt in der Physik den Stillstand der Bewegung, in der Politik die Machtlosigkeit", wilde Novicof die beide bondgenootschappen samenvoegen tot een "Sseptupelalliance", waarbij de Vereenigde Staten van Amerika als zevende zouden optreden. Hij meende, dat die Zevenbond in staat zou zijn, in de plaats van bekrompen nationalistische belangenpolitiek een
235 federatieve rechtspolitiek in te voeren, waardoor de toestanden in Europa en Amerika, de beide werelddeelen waarin het blanke ras de overgrootste meerderheid vormt, een eensgezinde, voor de beschaving en den vrede bevorderlijke staatkunde zouden mogelijk maken.

Het denkbeeld was zeer mooi. Maar tot de uitvoering is het niet gekomen.
240 Integendeel, de nationalistische, chauvinistische, imperialistische politiek, die Novicof door zijn denkbeeld wilde tegengaan, heeft voortdurend meer veld gewonnen. De bewapening is uitgebreid, het militarisme vond nieuwe gronden voor toeneming der legers, en ten slotte was er nog slechts een mogelijkheid: de botsing, de onvermijdelijke oorlog.
245 De diplomatie, die het evenwicht in Europa meende te herstellen, door bondgenootschap tegenover bondgenootschap te plaatsen, was niet in staat den vrede te bewaren.

En plotseling werd de vrede nu verbroken. Het stelsel van bonden en tegenbonden had er toe geleid, dat geheel Europa werd meegesleept in een verwickeling, "whereon this
250 Hvdra son of war is born". Ieder der bondgenooten verklaart nu, dat het niet zijn wil is geweest. Aan beide zijden wordt de schuld op de anderen geschoven, en beide zijden

beroepen zich op het woord, dat eens de aartsbisschop in *King Henry IV* sprak:

"The time misorderd both, in common sense
Crowd us and crush us to this monstrous form

255 Te hold our safety up."

Voor die veiligheid, die allen door allen bedreigd wanen, worden thans dagelijks duizenden gedood, honderdduizenden gewond. De verhalen, die ons van de slagvelden bereiken doen ons rillen en sidderen over zooveel wreedheid, zooveel moordlust, zooveel rampen en ellenden. Waar is thans "het schoon verbond, dat Christelijke

260 eendracht plante in goede buurtschap in iedere borst, zoodat geen het zwaard meer heffe, opdat het fel den medebroeder treffe?"

En waar is de Lancaster, die gebieden zal:

"Disoharge your powers,...

As we will ours; and here between the armies

265 Let's drink together friendly and embrace,
That all their eyes may bear those tokens home
Of our restored love and amity."

CHR. N.

270 **Op het Westelijk oorlogstoneel.**

Actie tegen Antwerpen.

ROOSENDAAAL, 3 Oct. (Eigen bericht.) Duizenden vluchtelingen zijn heden weder te Esschen aangekomen. Uit alle dorpen en stadjes uit de omgeving van Antwerpen kwamen ze aan, mannen, vrouwen en kinderen, vooral veel kinderen. Te Esschen is echter met
275 geen mogelijkheid meer plaats te maken en zoo stond heden een lange trein gereed om een groot gedeelte terug te voeren naar het nabij gelegen Calmpthout. In de Antwerpsche ochtendbladen wordt medegedeeld, dat de Belgische troepen in de meest volmaakte orde teruggetrokken zijn ten zuiden van de Nethe, waar zij krachtig versterkte stellingen hebben ingenomen. In de streek tusschen de Senne en de Schelde, hebben de Duitschers tot dusver geen herhaling beproefd van den aanval, ook op de
280 overige gedeelten van de stelling was het gisteren rustig. Onze bijz. berichtgever te Antwerpen seint dd. 3 Oct.: De officieele mededeeling der Duitschers, dat de tusschen Lier en Waelhem gelegen forte in hunne handen zijn juist is. Zij zijn echter totaal stukgeschoten, het eenige fort, dat in bedoelde streek nog op dien naam aanspraak kan
285 maken, n.l. Waelhem, is nog in Belgische handen, de andere zijn verlaten, toen zij tot puinhoopen geschoten waren en den Belgen in hunne verdediging niet meer van dienst konden zijn. Intusschen zijn aan deze grens van de stelling Antwerpen ten noorden van de Nethe door onze zuidelijke bureu sterke stellingen ingenomen. Tot heden hoorde ik nog niet van een poging om den rivier doorgang te forceeren.

290 Inmiddels is op het stadhuis en den grooten kerktoren het bij de Weensche Conventie overeengekomen vlaggetje geheschen ten teeken dat men te doen heeft met historische kunstwerken. Toen ik hedenmiddag op het station aankwam deed de militaire commandant onder donderend gejuich van de manschappen juist mededeeling van het terugtrekken van den rechtervleugel van het Deutsche leger. Onder luide toejuichingen van het publiek deden eenige Engelsche troepenafdeelingen, voorzien van geweldige auto-mitrailleurs,
295 hun joyeuse entrée in de stad.

ANTWERPEN, 3 Oct. (Eigen bericht.) (Officieel.) Twee vijandelijke aanvallen afgeslagen met ernstige verliezen aan Deutsche zijde. Morgen, Zondag, zal de
300 voorhoede van het Engelsche leger op het front zijn.

PARIJS, 3 Oct. (Reuter.) (Communiqué.) De Duitschers bombardeeren het zuidoostelijk front van de vesting Antwerpen zonder dat zij vooralsnog de werken ernstig hebben kunnen beschadigen. Zij deden herhaaldelijk infanterie-aanvallen, die echter werden
305 afgeslagen.

De strijd in Noord-Frankrijk.

PARIJS, 3 Oct. (Reuter.) (Communiqué van 3 uur.) "Aan den linkervleugel duurt het hevig gevecht voort, vooral in de omgeving van Roye, waar wij alle aanvallen hebben
310 afgeslagen, niettegenstaande de Duitschers versterkingen hadden gekregen van troepen uit het centrum van hun linie. Van het centrum, van Reims tot Argonne, valt niets te vermelden. In Argonne heeft het leger van den kroonprins getracht door het La Gruriewoud te dringen, het werd echter teruggedrongen benoorden den weg Varennes-la Hararéé-Vienne-la-Ville. In Woevre en de heuvels langs de Maas winnen wij langzaam
315 maar gestadig terrein."

Duitsch communiqué.

Een Duitsch officieel communiqué meldt, behalve reeds bekende zaken, nog het volgende: "Een bericht uit Bordeaux aan de "Daily Chronicle", dat de Duitsche
320 generaal Stenger, het bevel voerende over de 53ste infanterie-brigade, een dagorder heeft uitgevaardigd om geen kwartier te verleenen en alle Franschen, hetzij gewapend of ongewapend, te doden, is een brutaal verzinsel, evenals een bericht van Fransche zijde, dat een Oostenrijksche mortierenbatterij aan de Maas veroverd zou zijn."

325 **Van het Oostelijk oorlogstooneel.**

De krijgsverrichtingen der Russische legers.

De Russische legatie te 's-Gravenhage ontving de volgende inlichtingen over de
330 krijgsverrichtingen der Russische legers: Op het Pruisische front wordt de strijd krachtig voortgezet in de streek van Mariampol. In de streek van Augustow gaan de Duitschers voort met zich terug te trekken. De beschieting dier stad door het zware
335 Deutsche geschut in den ochtend van 1 Oct. moest gestaakt worden ten gevolge van een door de Russische infanterie ondernomen aanval, waardoor de vijand uit deze streek geheel verdrongen werd. Hij werd eveneens van Ssuszyn en van Graevo over de grens gedrongen en verloor bij den terugtocht uit Ossowetz een groot aantal trein-
voertuigen en automobielen.

PETROGRAD, 3 Oct. (P. T. A.) (Communiqué van den grooten generalen staf.) De slag bij
Augustow heeft den 2den October den geheelen dag met groote hevigheid voortgeduurd. De vijand verdedigd (!) zich in zijn posities ten noorden van het Vigrimeer en deed
340 van daar hevige aanvallen naar den kant van Ratsjki en Borjimena, daarbij pogingen doende om zich meester te maken van de westelijke uitgangen van het bosch van Augustow en den weg van Lodzee naar Sjlisjki. De eerste Duitsche cavaleriedivisie trachtte het offensief van de Russische cavalerie te breken. De vijandelijke
345 escadrons echter vermeden onze aanvallen en vluchtte met groot verlies, terwijl zij in hun terugtocht de hen steunende infanterie medesleepten. De Russische troepen hebben Reigrov bezet. In de buurt van Kielce, aan den rechteroever van de Weichsel, zijn slechts weinig beteekenende gevechten. In de Karpaten zijn de Russen de Nedjegy-
vallei binnengetrokken en hebben zij bij Mikoelitze een Oostenrijksch detachement teruggeslagen, dat zijn kanonnen en mitrailleuses verloren.

350 **Fransch communiqué.**

PARIJS, 3 Oct. (Reuter.) De linkervleugel van een Duitsch leger, vier legercorpsen sterk, dat tusschen Oost-Pruisen en de Njemen staat, is teruggeworpen op Mariampol en
355 Soewalki. In het centrum is de stad Augustow door de Russen genomen. Op den Duitschen rechtervleugel duurt de strijd rondom Assowetz (tusschen Lyck en Bjelostock) voort. In Galicië trekt de Oostenrijksche achterhoede in wanorde terug naar de overzijde van de Weichsel.

360 **Op hef Zuidelijk oorlogstooneel.**

Serviërs en Montenegrijnen.

PARIJS, 3 Oct. (Reuter.) De Servische en Montenegrijnsche colonnes rukken aan op Serajewo.

365 **Uit het Verre Oosten.**

Japanners en Duitschers.

PEKING, 3 Oct. (Reuter.) Japansche mijnenopruimers zijn op mijnen gestooten; een is
370 gezonken, een andere beschadigd. Er zijn 4 doden en 4 gewonden. De Japanners boorden een Duitschen torpedojager in den grond. De vijandelijkheden duren heftig voort; voornamelijk worden artillerieduels gevoerd; de oorlogsschepen in de haven ondersteunen krachtig de Duitsche forten.

BELGIE.

Een afkeurend oordeel.

375 NEW YORK, 3 Oct. (Reuter.) De "New York Herald" laakt in scherpe bewoordingen de gewoonte der Duitschers om aan de Belgische steden oorlogsschatting op te leggen en de burgemeesters gevangen te zetten wanneer het geld niet betaald wordt.

DUITSCHLAND.

De kwartiermeester-generaal.

380 BERLIJN, 3 Oct. (W. B.) De waarneming van de werkzaamheden van kwartiermeester-generaal is opgedragen aan generaal-majoor Von Voigts Rhetz. (Den kwartiermeester-

generaal von Steyn is, zooals men weet, onlangs een legercommando opgedragen. Red.)

Oorlogsgruwelen.

385 In ons Avondblad van 30 Sept. namen wij het volgende bericht van het bureau Wolff op:
Officieel wordt door generaal Von Schierning, chef van den geneeskundigen dienst in
het hoofdkwartier, het volgende medegedeeld: Enkele dagen geleden werd in Orchies
(ten zuiden van de Belgische grens) een lazaret door franc-tireurs overvallen.
390 Tijdens een den 24sten Sept. door het 35e landweerbataljon tegen Orchies ondernomen
straf-expeditie stiet men op een sterke vijandelijke troepenmacht van alle wapens,
zoodat men terug moest trekken met een verlies van acht dooden en 35 gewonden. Het
plaatsje is met den grond gelijk gemaakt. Uit dit bericht was het volgende
weggevallen: "In het door de inwoners verlaten Orchies werden, door het den daarop
395 volgende dag daarheen gezonden Beiersch pioniers-bataljon, 20 Duitse soldaten
gevonden, die bij het gevecht op den dag te voren waren gewond, en wel in een
afgrijselijk verminkten toestand. De ooren en de neuzen had men hun afgesneden, en
men had hen door het volstoppen van mond en neus door middel van zaagsel, doen
stikken. De juistheid van het bovenstaande is mede bevestigd door de handteekening
van twee Fransche geestelijken." Van Fransche zijde echter wordt, zooals blijkt uit
400 ons vorig avondblad, het geheele verhaal beslist tegengesproken.

Over de gruwelen in België bedreven.

Voortdurend werden van Duitse zijde verhalen gedaan over ergerlijke gruwelen in het
Luiker-Walen-land tegen Duitse troepen bedreven, niet als enkele, geheel op
405 zichzelf staande gevallen, maar door een deel van de dorpsbevolking vrij talrijk
gepleegd. Ondanks de tegenspraak der Belgische couranten hebben ook wij die verhalen
geloofd; de getuigenissen van Duitschen kant leken ons te stellig en te veelvuldig.
Maar thans deelt de *N. Ct.* het volgende mede: "Vernemende dat onze stadgenoot dr. D.
van der Goot, die in zijn qualiteit als tijdelijk leider van het Roode Kruis te
410 Maastricht geruimen tijd met allerlei gewonden in aanraking is geweest, de bedoelde
verminkingen bij de door hem verpleegden niet had waargenomen en ook bij persoonlijk
onderzoek in Aken daaromtrent niets naders had vernomen, hebben wij ons tot dezen
uitstekenden medicus, dien wij als een volkomen betrouwbaar mensch kennen, gewend, om
door hem de waarheid ook in dezen te trachten te benaderen. En wat wij van hem
415 vernamen, heeft, zonder volkomen zekerheid te geven, ons aanvankelijk geloof aan de
Duitse voorstelling van op eenigszins ruime schaal door de Belgische bevolking
tegen Duitse soldaten gepleegde gruwelen ernstig aan het wankelen gebracht.
"Men oordeele: "*Dr. v. d. Goot had onder zijn patiënten geen enkel geval van
bedoelden aard gehad – noch van uitgestoken oogen, noch van afgekapte handen of
420 verminkte genitaliën.* Toch liep zelfs in Maastricht voortdurend het praatje, dat tal
van patiënten er werden verpleegd, die aldus waren verminkt. Herhaaldelijk kreeg dr.
v. d. Goot bezoek van Nederlandsche officieren van gezondheid, die nadere
bijzonderheden kwamen vragen over deze gevallen en stom verbaasd waren als ze
hoorden, dat er geen enkel geval van dien aard door dr. v. d. Goot was behandeld. "De
425 moeder van een der patiënten, een Hollandsche dame uit Emden, daar met een Duitser
getrouwd, wist hem te verzekeren, dat in Aken een veertigtal patiënten lagen, die op
het slagveld aldus waren gevonden. Daarna heeft dr. v. d. Goot, toen zijn werk in
Maastricht ten einde liep, ook een onderzoek ingesteld. Nog de vorige week had een
dame uit Maastricht, die in Aken vertoefde en wist dat dr. v. d. Goot zich voor deze
430 quaestie in het bijzonder interesseerde, in Aken een onderzoek ingesteld en daarbij
van den portier van het Louisa-hospitaal, die daarvoor expresselijk naar boven had
getelefoneerd, vernomen, dat inderdaad een aantal aldus mishandelde en verminkte
patiënten zich in dit ziekenhuis bevond. "*Toen evenwel twee dagen later dr. V. d.
Goot zelf in Aken kwam en daar den leider van het betrokken ziekenhuis prof.*
435 *Marwedel sprak, ontkende die ten eenenmale dergelijke gevallen in zijn ziekenhuis te
hebben gezien.* Hij ging verder. Hij wees er den Nederlandschen medicus op, dat de
overgrootste meerderheid der in België en Noord-Frankrijk gewonden over Aken in
Duitschland terugkeert. Daar worden dan de verbanden vernieuwd en wordt beslist over
de vraag of de patiënten in Aken zelf zullen blijven of worden doorgezonden. Welnu,
440 ook de artsen met dit werk belast hadden geen enkel geval van verminking als waarover
de verhalen liepen, geconstateerd. "Later is nu weer verzekerd, dat in Dusseldorp
dergelijke patiënten werden verpleegd, maar naar dr. v. d. Goot meende, zouden die
dan Aken moeten hebben gepasseerd.
"Vermelden wij hier tevens, dat ook van verkrachting van Belgische vrouwen door
445 Duitse soldaten dr. Van der Goot geen gevallen bekend zijn geworden. "Waar de
verhalen vandaan komen, vraagt de *N. Ct.* Wie zal het zeggen? Ten deele zijn ze een

gevolg van de neiging het gruwelijke nog gruwelijker te maken. Er zijn natuurlijk gewonden, die door uiteengebarsten projectielen of in het handgemeen afgrijselijk verminkt zijn; die hun oogen hebben verloren, wien een oor is afgehouden, of die aan de geslachtsdeelen zijn gekwetst. Ten deele ook danken de verhalen hun ontstaan aan onwetendheid, evenals die over de wonden door dum-dums veroorzaakt. "Men kan aan een schotwond alleen dan vaststellen, dat de wond door een dum-dum is veroorzaakt, wanneer men weet op welken afstand de kogel is afgevuurd en zeker is, dat die geen deformaties heeft ondergaan, omdat hij eerst op een hard voorwerp is gestuit. De gewone kogel veroorzaakt op korten afstand dezelfde wonden als een dum-dum en bij de vele straatgevechten wordt dikwijls op zeer korten afstand geschoten, terwijl hier de kans nog bijkomt, dat een kogel eerst tegen een muur ketst alvorens te treffen."

OOSTENRIJK.

460 **Het Roode Kruis.**

WEENEN, 3 Oct. (W. B.) Naar aanleiding van berichten over flagrante schendingen van de Conventie van Genève door eenige mogendheden, heeft het bestuur van de Oostenrijksch-Hongaarsche afdeeling van het Roode Kruis tot het internationale comité van het Roode Kruis het verzoek gericht om alle oorlogvoerende staten dringend aan te schrijven, zich te houden aan de Conventie van Genève en de regeeringen der oorlogvoerende staten speciaal te herinneren aan art. 25 van de Conventie van Genève, bepalende, dat de opperbevelhebbers der legers zorg moeten dragen voor de uitvoering van alle artikelen der Conventie. Het Internationale Comité van Genève heeft daarop aan de regeeringen van alle oorlogvoerende staten een schrijven in dien geest gericht, waarin wordt gezegd, dat uit de beschuldigingen, die van de een of andere zijde zijn uitgebracht en door de pers verspreid, schijnt te blijken, dat aan de bepalingen betreffende den eerbied, die aan gewonden en zieken, onverschillig van welke nationaliteit, schuldig is, niet voldoende de hand is gehouden en evenmin aan die betreffende de bescherming van het personeel en materieel van de ziekeninrichtingen der verschillende staten en van de Vereeniging het Roode Kruis. Weliswaar bemoeilijken de uitgestrektheid van het slagveld en de buitengewone grootte der tegenwoordige legers dikwijls het nauwlettend toezicht, het comité te Genève is echter overtuigd, dat wanneer door den opperbevelhebber slechts nauwkeurige aanwijzingen worden gegeven, de Conventie van Genève steeds en overal tot heil van de oorlogvoerenden toegepast zal worden.

De pers aan het front.

WEENEN, 3 Oct. (W. B.) Officieel wordt gemeld, dat het "Kriegspressequartier" in verschillende groepen vertrok om getuige te zijn van de gebeurtenissen aan het front.

Scheepvaart.

FIUME, 3 Oct. (W. B.) De marineautoriteiten maken bekend, dat handelsschepen slechts bij dag de Hongaarsche havens mogen aandoen. Handelsschepen zijn verplicht tijdig mede te deelen, dat ze Hongaarsche havens willen binnenloopen. Een uitzondering kan slechts gemaakt worden voor de geregelde lijnen, wier vaarplan goedgekeurd is.

FRANKRIJK.

Censuur?

495 Korton tijd geleden heeft Clemenceau zijn blad "l'Homme libre" herdoopt in "l'Homme enchainé", omdat hij beperkt werd in zijn vrijheid van schrijven. Thans wordt gemeld, dat op het tweede nummer van dit nieuwe blad te Bordeaux beslag is gelegd.

RUSLAND.

De Tsaar naar het oorlogstooneel.

500 PETROGRAD, 3 Oct. (P. T. A.) De Tsaar is naar het oorlogstooneel vertrokken.

ROEMENIË.

Geen wijziging in de Roemeensche staatkunde.

505 BOECHAREST, 3 Oct. (W. B.) In een heden openbaar gemaakt regeeringcommuniqué wordt gezegd: Een bespreking tusschen den minister-president Bratianu, den leider der conservatieven Marghiloman en den democratischen leider Take Jonsescu had tot resultaat, dat de bijeenroeping van een Kroonraad niet noodzakelijk is, daar er geen reden is de tegenwoordige politiek van Roemenië te wijzigen. De minister-president zal den Koning dit advies mededeelen.

510

De kroonprins van Roemenië en Rusland.

515 BERLIJN, 3 Oct. (W. B.) Volgens een bericht uit Boecharest aan den "Berl. Lok. Anz." heeft de kroonprins van Roemenië aan de Russischgezinde elementen, die poogden koning Carol tot afstand van de troon te bewegen en met behulp van den kroonprins Roemenië aan de zijde van de Triple Entente te brengen, op ondubbelzinnige wijze te kennen gegeven, dat hij niets met hen te maken wil hebben. Hij zeide tot hen, dat hij nooit den troon van Roemenië zou bestijgen, wanneer de koning ten gevolge van de intrigues der Russischgezinden zou aftreden. Hiermede wordt een einde gemaakt aan het praatje, dat er tusschen den koning en den kroonprins verschil van meening zou bestaan over 520 hetgeen het belang van Roemenië eischt en dat de Russophielen iets van den kroonprins te verwachten zouden hebben.

Meeluitvoer verboden.

525 WEENEN, 3 Oct. (W. B.) Uit Boecharest wordt aan de "Neue Freie Presse" bericht: De regeering heeft den uitvoer van meel verboden. Uitvoer van graan blijft echter geoorloofd.

BULGARIJE.

Begin der Bulgaarsche demobilisatie.

530 SOFIA, 3 Oct. (W. B.) De "Agence Bulgare" meldt, dat de Koning een besluit onderteevende, waarbij de twee oudste lichten der onder de wapens staande troepen op 14 October met groot verlof worden gezonden.

Bulgarije en Engeland.

535 SOFIA, 3 Oct. (Reuter.) Noël Buxton, president van het Balkan-comité, en zijn broeder Charles, die te Sofia zijn geweest om zich op de hoogte te stellen van de gevoelens der Bulgaren in de huidige crisis, brengen in de bladen warmen dank aan vereenigingen, commissies en particulieren voor de aan hen gerichte hartelijke gelukwenschen uit welke de liefde der Bulgaren voor Engeland blijkt en hun wil om de 540 vriendschap van dit land te blijven aankweken.

AUSTRALIË.

Australië en de oorlog.

545 MELBOURNE, 3 Oct. (Reuter.) Bijna alle geneesheeren van Victoria en Nieuw-Zuidwales hebben zich aangeboden voor den arbeid in de naar Europa gezonden ambulances, geheel afgescheiden nog van de Australische expeditie. De uit andere staten ingekomen antwoorden zijn ook zeer bemoedigend en er zijn zooveel aanbiedingen ingekomen, dat het den autoriteiten zeer moeilijk valt een keuze te doen. Ongeveer 840 verpleegsters en verplegers vergezellen de ambulance-corpsen. 550

ZUID-AFRIKA.

Zuid-Afrika en de oorlog.

555 JOHANNESBURG, 3 Oct. (Reuter.) De monstermeeting in de Wanderer's Hall in verband met den oorlog en den oproep van Botha bood gisteravond een merkwaardig schouwspel. Duizenden zaten in de zaal en er waren er nog zooveel, die ook ter vergadering tegenwoordig wilde zijn, zoodat ook op andere plaatsen nog meetings moesten worden gehouden. Er heerschte buitengewone geestdrift; de voornaamste vertegenwoordigers van alle politieke partijen namen deel aan de besprekingen, vooral de Boerenleider die met groote verontwaardiging de pogingen om de loyauteit jegens het Britsche rijk uit te lokken veroordeelden. Er werden onder buitengewone geestdrift moties aangenomen, 560 waarin de rechtvaardigheid van den oorlog werd erkend en met groote waardeering werd gesproken over het feit, dat Botha het bevel over de strijdmacht der Unie tegen Duitsch Zuidwest-Afrika op zich had genomen.

565 **AMERIKA.**

De Turksche ambassadeur te Washington.

WASHINGTON, 3 Oct. (Reuter.) Rustem bey, wiens commentaren over de houding der Vereenigde Staten tegenover den oorlog veel kritiek hebben uitgelokt, is naar New-York vertrokken om zich van daar naar Turkije te begeven. De ambassadeur verklaart, 570 dat hij op eigen initiatief verlof heeft genomen zonder eerst zijn regeering erin te kennen.

SPANJE.

(Van een buitengewonen briefschrijver.)

575 **La Cierva en de vrijhaven Cadiz.**

De Spaansche couranten brengen weinig doch vrij belangrijk nieuws. Ten eerste is don Juan de la Cierva, de rechterhand van Maura uit de dagen van de revolutie te Barcelona en van de terechtstelling van Ferrer, benoemd tot voorzitter van een Raad van Initiatief welke de opdracht ontving om oplossingen te vinden voor de sociale en economische moeilijkheden, waarin Spanje ten gevolge van den oorlog gewikkeld werd. Voor wie zich de heftige campagne tegen Maura en La Cierva herinnert, komt deze benoeming van den man, wiens terugkomst aan de regeering onvermijdelijk een revolutie ten gevolge zou hebben, – zoo immers dreigden de revolutionnaires van alle schakeeringen – zeker onverwacht. Doch men bedenke, dat ook Spanje in deze dagen krachtige regeerders noodig heeft en dat de huidige ministers dit allerminst zijn. Overigens is het de gewoonte van Spaansche regeeringen om, wanneer de publieke opinie met aandrang iets eischt, een officieel lichaam te scheppen, dat aan dat verlangen voldoet en de verantwoordelijkheid op zich laadt voor de flaters, die het onvermijdelijk zal begaan. Dat is de eenige manier om de regeeringen zelf een tijdje in leven te houden; want zelfs zoo, alle nieuwe initiatieven en verantwoordelijkheden van zich af schuivend, zagen in de laatste eeuw nog 120 ministeries kans zich ten val te laten brengen. Don Alfonso, die thans 12 jaar regeert, heeft zelfs reeds 17 ministeries versleten en als er geen oorlog gekomen was, zou hij nu zeker reeds aan zijn achttiende of negentiende geweest zijn. Dat instellen van een nieuwen Raad of Commissie is in Spanje dus niets bijzonders, wel echter dat deze thans niet zal zijn een hulp van den een of anderen minister doch een voortstuwder, een richtinggever van alle ministers, een soort effectieve regeering over een nominale regeering, daar de Raad van La Cierva de hoogste en importantste regeeringsfunctie zal verrichten en het ministerie van Dato zich beperken zal tot de bureaucratische en mechanische uitvoering van wat die Raad zal voorstellen en decreteren. Gevolg: dat sedert een tweetal weken in Spanje feitelijk regeert don Juan de la Cierva, de "beul van Ferrer" en dat nog wel op zoo'n manier benoemd, dat de revolutionnaires voor hun fatsoen niet eens behoeven een revolutietje te proclameeren.

Spanje had een ijzeren vuist noodig, vooral nu men de Cortes niet durft bijeenroepen uit angst voor neutraliteit-in-gevaar-brengende debatten (men wil de begrooting voor het volgend jaar zonder Cortes er door halen en zoekt naar precedentes om de begrooting van het afgelopen jaar eenvoudig voor een jaar te verlengen). De regeering kon La Cierva, den vriend van Maura, niet een ministerzetel geven om de revolutionnaires niet te dwingen hun bedreigingen te volvoeren. Maar een Spaansch spreekwoord zegt: "dat het wonder gebeuren moet al doet het de duivel" en het wonder is gebeurd: de "beul van Ferrer" kan zijn groote wilskracht, zijn scherp intellect en beproefde regeerkunst weer in dienst stellen van zijn vaderland en van de reactie.... maar dat laatste is voorloopig voor Spanje slechts van secundair belang. Of de hand, die het land regeert zwart of rood of blauw is komt er voorloopig minder op aan, de hoofdzaak is de kracht die ze ontwikkelen kan. Een der reeds genomen maatregelen om Spanjes economischen toestand te verbeteren is het stichten van een vrijhaven in Cadiz; waarschijnlijk is dit echter nog van vóór La Cierva's bewind, het is ten minste nog erg Spaansch en niet Europeesch genoeg voor don Juan.

Reeds in October 1903 en Juni 1911 werd in de Cortes de stichting van vrije zones besproken en in December 1912 werd door de afdeeling in den Senaat een gunstig rapport uitgebracht over de door het Congres aangenomen wet dienaangaande. Thans heeft de regeering bij K. B. tijdelijk, bij wijze van proef, een vrije opslagplaats gesticht in de haven van Cadiz, welke haven "door de K. v. K. van Havana als de meest geschikte was aangewezen". In het K. B. wordt de wenschelijkheid en urgentie dezer vrije opslagplaatsen als volgt geformuleerd: "In deze oogenblikken, waarin de Belgische en Duitsche opslagplaatsen niet kunnen werken, zijn deze vrijhavens het best geschikt om de zeevaart naar de Spaansche havens te lokken en om aan den handel in het algemeen een geschikt middel aan de hand te doen om de handelswaaren op een veilige plaats, zonder buitensporige kosten of fiscale moeilijkheden, dichtbij en ter beschikking van de verbruikshaven te houden". Men zal zich echter afvragen waarom de stad Cadiz, waarin geen enkele industrie bestaat, vrijhaven moet worden en waarom Barcelona, waar de ruwe grondstof wel tot exportartikelen verwerkt kan worden – want wat fabriceert Barcelona niet? –, niet gekozen werd voor die proefneming, die in Cadiz zeker mislukken zal en die in Barcelona waarschijnlijk schitterend geslaagd zou zijn? Waarschijnlijk omdat de menschen, die belang hebben bij een mislukking van die proefneming, den meesten invloed konden doen gelden; dat is in Spanje steeds de voor de hand liggende oplossing. Het bericht, dat Frankrijk aan Spanje gevraagd had of het 6000 gewonden wilde opnemen, wordt door Dato tegengesproken. Hij voegde er echter bij, dat Spanje gaarne een opdracht der gezamenlijke oorlogvoerende partijen tot

640 verpleging van gewonden zou aanvaarden.

Laatste Berichten.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Duitsch legerbericht.

645 BERLIJN, 3 Oct. (W. B.) (Officieel bericht uit het groote hoofdkwartier). Op het oorlogstooneel in Frankrijk zijn geen bepaalde wijzigingen gekomen. Bij Antwerpen zijn ook de forten Lier, Waelhem en Koningshoycht en de daartusschen gelegen redouten gevallen. In de stellingen tusschen de forten zijn 30 stuks geschut veroverd. De in den buitensten fortengordel gemaakte bres stelt ons in staat over te gaan tot den
650 aanval op de binnenste fortenlinie en de stad. In het Oosten zijn het 3de Siberische en gedeelten van het 22ste legercorps, die op den linkervleugel van de over den Njemen voortrukkende Russische legers bevonden, na een tweedaagsch verbitterd gevecht bij Augustow verslagen. Meer dan tweeduizend niet-gewonden werden gevangen genomen en een aantal kanonnen en machinegeweren buitgemaakt.

655

ENGELAND.

Een rede van Asquith.

De Engelsche legatie te 's-Gravenhage ontving het volgende telegram van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te Londen: In een rede te Cardiff op 2 October
660 zeide de premier, sprekende over de wijze waarop de Indische bezittingen en de Kroonkolonies waren voor den dag gekomen, dat nooit in de geschiedenis een zoo uitgestrekte en uit zoo verschillende deelen samengestelde volkengemeenschap van een zoo eensgezinden en vastbesloten geest had doen blijken in antwoord op het beroep, op die gemeenschap gedaan. Bij het deelnemen aan dezen oorlog hebben wij geen wrok te bevredigen of geleden onrecht te wreken. Wij hadden geen twist met Duitschland. In
665 1912 deelden wij de Duitsche regeering mede: "Engeland verklaart dat zij noch een niet-uitgelokte aanval op Duitschland zal doen, noch daaraan zal deelnemen. Een aanval op Duitschland is in geen enkele overeenkomst waarin Engeland partij is "bedongen"; maar Duitschland vroeg van ons bovendien, in een tijd toen het zijn eigen
670 strijdkrachten, speciaal ter zee, reusachtig vermeerderde, dat wij nog verder zouden gaan en onze onzijdigheid verpanden voor het geval Duitschland in een oorlog gewikkeld werd. Ofschoon wij voortdurend voor den vrede gearbeid hebben, om de ramp van een oorlog te vermijden, konden wij desniettemin Duitschland niet de vrije hand laten, voor het geval het de gelegenheid schoon zag om de Europeesche wereld te
675 beheerschen. Wij weigerden eenige dergelijke verbintenissen aan te gaan. Vier weken geleden vroeg ik mijn landslieden, hoe wij van verre hadden kunnen blijven staan toekijken naar den toomellozen inval in Frankrijk en België van horden, die een akelig spoor achterlieten van wreedheid, verwoesting en ontheiliging, de donkerste bladzijde waardig uit de geschiedenis van de barbaarscheid. Sinds dien hebben wij
680 steeds duidelijker in letters van bloedbaden en van berooving het ware doel geschreven gezien van dit lang voorbereide plan, gericht tegen de vrijheden van Europa. Wij gelooven nog in verdragen, in de rechten der zwakken en de plichten der sterken en wij verwachten tegen het eind van den oorlog een Europa te zullen
685 aanschouwen, waarin deze groote en eenvoudige waarheden beschermd zullen zijn tegen een hernieuwd smarten brengend tijdperk van bloed en ijzer.

De beteekenis van den oorlog op maatschappelijk gebied.

(Ingezonden.) In de door de morgen-uitgave van dit blad d.d. 29 Sept. j.l. uit de Economist overgenomen beschouwing van prof. Verrijn Stuart over de economische
690 beteekenis van den oorlog is het mij niet duidelijk, op welke wijze de in de volgende aanhaling veronderstelde prijsstijging verklaard moet worden. "Stijgt de kapitaalrente, dan zal het loon dalen. Zulk een daling der geldloonen acht hij na den oorlog hoogst waarschijnlijk, daling, die dan met prijsstijging der goederen gepaard gaande, belanghebbenden dubbel en pijnlijk zal treffen." Ik geloof toch stellig, dat
695 juist het tegenovergestelde eerder het geval zal wezen, en er alle kans bestaat, dat we opnieuw den toestand van jaren geleden zullen zien geboren worden, toen de inkomsten bij verre na niet met de tegenwoordige op één lijn stonden, de levensstandaard belangrijk lager was, en in het algemeen de eischen van het publiek veel bescheidener waren dan thans. Wanneer na het sluiten van den vrede orde en rust
700 zullen zijn teruggekeerd, kan het voorzeker nog geruimen tijd duren, alvorens het op velerlei gebied verbroken evenwicht zich naar behooren heeft kunnen herstellen. Het geldelijk bezit of particulier vermogen zal blijken op groote schaal verminderd te zijn, verdiensten, loonen en salarissen zullen overal een aanzienlijken achteruitgang toonen de koopkracht der overgrote meerderheid zal tot de laagste grens

705 teruggebracht zijn, en ongetwijfeld moet een en ander in nog ruimere mate dan nu het
betrachten van de grootst mogelijke zuinigheid gebiedend maken, en ten gevolge
hebben. En aangezien industrie, nijverheid, landbouw en andere bedrijfstakken uit den
aard der zaak een herleving broodnodig zullen hebben, kan het niet anders, of de
710 prijzen der artikelen, vooral die voor het verbruik bestemd, moeten belangrijk dalen,
wil de afzet er van geleidelijk weer de afmetingen van vroeger aannemen, en wel om de
eenvoudige reden, dat de uitgaven met de mindere inkomsten verband zullen dienen te
houden. Het ligt voor de hand, dat juist met het oog op den lageren levensstandaard
de overgrote meerderheid der bevolking zich alleen dan nog van dezelfde soort
715 benodigdheden zal blijven voorzien, wanneer zij er naar verhouding minder voor zal
hebben te betalen. Anders moet er of een tijdperk van onthouding van verschillende
behoeften aanbreken of wel zullen kunnen waarnemen, dat zich met alle artikelen van
minder hoedanigheden of surrogaten tot billijker prijzen gaat tevreden stellen. Zoo
b.v. zullen velen, die gewend waren natuurboter te gebruiken, zich met margarine
720 vergenoegen, mindere koffie- en theesoorten nuttigen, en zich alleen bij een
uitermate goedkope markt nu en dan zaken, als eieren, vruchten, enz. aanschaffen,
die niet bepaald tot instandhouding van den mensch noodzakelijk zijn, terwijl, zooals
gezegd, naast voedingsmiddelen, menig artikel op elk gebied tot aanmerkelijk lagere
prijzen dan voorheen verkrijgbaar dient te worden gesteld, zal de afzet daarvan weer
725 in voldoende mate verzekerd wezen. Daarom kom ik tot de slotsom, dat geen
prijsstijging, maar wel prijsdaling een der gevolgen van den oorlog zal blijken te
zijn.

F. DE HARTOGH.

(Wij merkten reeds eerder op, dat men met voorspellingen omtrent datgene wat na den
730 oorlog te verwachten is, buitengewoon voorzichtig moet zijn, aangezien veel, zoo niet
alles, zal afhangen van den duur van den oorlog en de wijze waarop hij verder zal
worden gevoerd. Wat voedingsmiddelen betreft zal het b.v. een geweldig verschil maken
of al dan niet in groote streken van Europa de oogst wordt verwoest en de uitzaai van
735 nieuwe gewassen ernstig wordt belemmerd. Bij fabrikaten zal veel afhangen van de
vraag in hoeverre alleen tijdelijke markten verloren gaan, dan wel of op groote
schaal fabrieken etc. aan de vlammen worden prijsgegeven. Onder dit groote voorbehoud
komt het ons voor, dat de voorspelling van prof. Verrijn Stuart meer kans heeft te
worden verwezenlijkt dan die van den inzender, althans indien de oorlog lang duurt.
740 Wel is het ongetwijfeld waar, dat ingeval de inkomsten van een belangrijk deel der
bevolking aanmerkelijk verminderen, allerlei benodigdheden slechts in het bereik van
deze kringen zullen blijven indien ook de prijzen teruggaan. Hieruit volgt echter
allerminst dat zulk een daling ook te wachten zou zijn. Wat graan, suiker, katoen,
koffie enz. aangaat zal een lange duur van den oorlog tot gevolg hebben dat de
745 aanplant sterk wordt ingekrompen, wat niet anders dan tot hoogere prijzen kan leiden
zoodra de vraag weer eenigszins toeneemt, zij het ook dat dan op den duur hierdoor
weer een vergroting, een eventueele prijsverlaging zal kunnen intreden. Dit tal van
fabrikaten hangt goedkope levering van de vraag af of massaproductie mogelijk is. De
directe en indirecte gevolgen van den oorlog, het ontbreken van kapitaal voor de
750 zakenwereld, het verlies van buitenlandsche relaties enz., zullen echter massa-
productie in den eersten tijd na den oorlog zeer bemoeilijken. Voor zoover zulk een
toestand aanleiding zou geven tot het gebruik van allerlei surrogaten, zou dit gelijk
staan met een verlaging van het levenspeil. Zooals gezegd zal echter te dien aanzien
755 veel afhangen van den duur en het verloop van den strijd alsmede van de vraag of
sommige landen zich op kosten van andere door oorlogsschattingen kunnen schadeloos
stellen voor hun finantieele uitputting. Voor een deel zal het ook van de kracht die
door patrooms en arbeidersorganisaties kan worden ontwikkeld afhangen, of en in
hoeverre na den oorlog belangrijke wijzigingen in verdeling van het maatschappelijk
inkomen. Red. "Hdbl.")

760 **Boycot-plannen in verband met den oorlog.**

In Frankrijk is een "Ligue Anti-Germanique" opgericht, die zich ten doel stelt ook na
den oorlog Deutsche goederen te boycotten. Van Deutsche zijde dringt men er op aan
dit voorbeeld te volgen. Het "B. T." waarschuwt hiertegen. Het blad wijst er op, dat
na de eerste bedrijvigheid in verband met te verwachten herstellingen der aangerichte
765 schade de Deutsche industrie er toch reeds veel slechter aan toe zal zijn dan vóór
den oorlog, doordien de verbittering in het buitenland die nog lang zal nawerken, den
afzet van Deutsche artikelen zal schaden en ook in neutrale en overzeesche landen
veel terrein verloren zal zijn. Men dient er zich dus rekenschap van te geven, dat
alle krachten er op gericht dienen te worden om zoo spoedig mogelijk normale

770 verhoudingen te herstellen. Boycotbewegingen zouden juist het tegenovergestelde
resultaat teweeg brengen.

Uit de Deutsche Industrie.

775 De steenkoolproductie van Deutschland bedroeg in Augustus 8,477,214 ton tegen
16,542,626 ton in Augustus 1913 en 16,562,393 ton in Juli 1914. De productie was dus
in vergelijking met de vorige maand en met de overeenkomstige maand van het vorig
jaar circa 50% minder. De productie van bruinkool kon beter, nl. ca. 60%, worden
gehandhaafd. De productie daarvan bedroeg 4,377,955 ton tegen 7,250,280 ton in
780 Augustus 1913 en 7,672,169 ton in de vorige maand. De cokesproductie beliep 1,522,250
ton tegen 2,747,680 ton in het vorig jaar en 2,631,466 ton in de vorige maand. Over
de eerste acht maanden van 1914 was de productie in vergelijking met het vorig jaar
als volgt: steenkool 119,187,604 ton (127,318,665), bruinkool 56,401.120 ton
(56,658,980), cokes 20,127,970 ton (21,418,997) en bruinkoolbriketten 14,529,090 ton
(14,084,566).

785

Van Dag tot Dag.

Gisteren, Zaterdag 3 October, is het de 21ste dag van den Veldslag der Rivieren in
Frankrijk. 't Is een grijze, grauwe najaarsmorgen, de gele lindenbladeren stuiven
790 door de oprijlaan, en het weder is geheel in overeenstemming met de gedachten en
gevoelens die mij drukken. Want kanonnen dooden de duizenden in Frankrijk, en
mortieren brijzelen nu dag na dag de forten van Antwerpen, en Antwerpen is een Zuid-
Nederlandsche stad, die ons na aan het harte gaat, die met zijn goed volk, zijn
kunst, zijn wondere geestkracht een deel van onze geschiedenis en traditie uitmaakt.
795 Wij hebben ons verplicht neutraal te blijven in dezen oorlog; onze regeering heeft
het beloofd en wij moeten het zelfbedwang toonen, dat van ons gevorderd wordt. Wij
moeten dulden en wachten en intusschen doen al wat wij vermogen om Belgische
uitgewekenen en gewonden tot broeders en liefdezusters te zijn. Gelukkig behoeft
neutraliteit niet te beletten dat wij sympathie en liefde en eerbied toonen aan hen,
800 die gebroken op den weg liggen. Barmhartige Samaritanen mogen steeds doen wat het
hart hun ingeeft te doen.

Terwijl ik dus wacht en werk en bezorgd ben, onmachtig om mede te werken ten goede,
rijst eensklaps bij mij de gedachte, dat wij, neutralen, die moeten toezien en
dulden, in vele opzichten in de positie zijn van de vrouw, die haar man ten oorlog
ziet gaan, ziet uittrekken ten strijd, terwijl zij achter blijft in gedwongen rust en
805 groote benauwdheid van hart. Met erger spanning dan die waarmede ik thans luister
naar het gedonder van het bombardement van Antwerpen, dat ik soms van verre meen te
hooren, luisteren millioenen vrouwen in Europa thans naar elk woord, elk geluid dat
van verre slagvelden tot haar mocht doordringen. O, het is hartbrekend aan al die
vrouwen en moeders te denken! Een Engelschman deelt mede, hoe hij aan een Fransch
810 station een aantal vrouwen zag, die hare mannen gebracht hadden naar den trein, die
hen naar het front zou brengen. De trein vertrok, de vrouwen staarden dien na, en een
van haar zeide tot de vrouw die naast haar stond: "*Ne pleurez pas... il vous voit
encore.*"

815 Neen, ween nog niet, moedige vrouw, want uw man wuift u nog zijn afscheidsgroet uit
den trein toe, hij kan u nog zien!... ween straks als gij weer alleen zijt, en de
lange nacht- en dagwaken beginnen, waarin gij afwachten en dulden en zoo mogelijk
hopen moet. Ik vind weinig woorden zoo roerend als deze: "*Ne pleurez pas, il vous
voit encore!*"

820 Het is alsof daarin belichaamd is al wat moedige, liefhebbende vrouwen te dulden en
te dragen hebben, als ze zijn achtergebleven in het eenzaam geworden huis, terwijl de
man uittrekt, en streeft en strijdt voor zijn land. Ja, wat zulk een oorlog beteekent
voor moeders, voor vrouwen, is onzegbaar, ondenkbaar. Ik vind dat het lijden der
mannen – hoe gruwelijk – wegzinkt bij het hare. Zij kunnen niet strijden en ageeren,
825 maar moeten dulden en wachten. En dat eindeloos wachten op tijding... Is er iets dat
dieper schrijnt? De vrouwen zijn de martelaressen van den oorlog!

Hoe pijnlijk het voor ons, Nederlanders, is van verre het lijden der vrouwen en
mannen in Vlaanderen te moeten aanschouwen, wordt beseft door meeningeen in Engeland.
Van zeer groote sympathie getuigt menige brief. Dat ze dit gevoelen, doet het hart
830 der vrienden eer aan. *Les bonnes pensées viennent du coeur.* Een hunner schreef: "Ge
moet gevoelen zooals wij gevoelen zouden als Canada te lijden had." Tevens blijkt uit
brieven van Engelsche vrienden, hoe algemeen in Engeland gewaardeerd wordt al wat in
Nederland gedaan wordt voor Belgische slachtoffers en vluchtelingen. Zeer treffend
vindt men dat zoovelen van elken stand worden opgenomen in gezinnen in den lande alom

835 en dat er liefdevol voor hen gezorgd wordt. "Wij, Engelschen, zijn daarvoor dankbaar,
als werd die goedheid ons zelve bewezen", wordt mij uit Manchester geschreven. Dit
trof mij eerst als iets vreemds. Het was alsof een vriend van een zieke een na
familielid van den lijden voor zijn zorg aan het ziekbed dankte. Maar een oogenblik
nadenken deed mij gevoelen, dat de vriend het recht verworven had dus te spreken.

840 En de Engelschen gevoelen begrijpelijk groote dankbaarheid voor de Belgen. Hun
zelfopofferend, moedig en volhardend optreden wordt buitengewoon bewonderd en die
bewondering blijkt o.a. uit een groot aantal dichtstukken in de dagbladen, welke
gedichten echter niet uitmunten. Francis E. Maitland, die dit onvoldoende der
845 gedichten waarschijnlijk beseftte, heeft daarom het grafschrift van Simonides op de
gesneuvelde Lacedaemoniërs uit het Grieksche vertaald, en dit, als ware het gedicht
ter eere der heldhaftige Belgen, wordt alom aangehaald. Het luidt dus:
These on their own dear land immortal glory bequeathing,
Here in the mists of death darkly enshrouded abide;
850 Yet shall they live though dead, for the fame of their valour enduring
Out of the House of Death living hath brought them again.
(Dezen, die eigen dierbaar land onsterfelijke glorie lieten, rusten hier in het
duister, omhuld door den nevel des doods. Maar toch zullen ze leven, schoon dood,
want de blijvende faam van hun daden, heeft uit het Huis van den Dood hen weer levend
855 naar voren gebracht.) Mij schijnt deze dankbare en eerbiedige waardeering der
Engelschen van wat de Belgen in den oorlog doen, bijzonder aantrekkelijk. Voorwaar,
zij hebben als ware zonen van Artevelde, en van den Leeuw van Vlaanderen, geleden en
gestreden.

860 **De Belgen in Gaasterland.**

PAX. MDCCCXIV.

Vrede, groot geschenk van God Blijft bestendig Neêrlands lot Laat het dankbaar op u
zien Altijd twist en wraakzucht vliên. Dit opschrift liet, honderd jaar geleden, een
jonkheer Van Swinderen plaatsen op een koepel achter zijn kasteel, het slot Rijs in
865 Gaasterland. En in dien koepel placht hij met het uitzicht op de mooie, vredige
omgeving, te peinzen over de verschrikkingen van den oorlog, die hij door eigen
aanschouwing als officier kende uit de dagen Napoleon. En nu, een eeuw later? Tot in
het verafgelegen Gaasterland is het krijgsgerucht van onzen tijd doorgedrongen.
870 Militairen lezen het opschrift op dien koepel, al zijn het dan militairen, die geen
deel nemen aan den strijd of er heel zeker geen deel meer aan zullen nemen. Dicht bij
dien koepel staat links van het kasteel een vriendelijke villa, die tijdelijk een al
heel ongewoon gezelschap huisvest. Daar, in die villa "Rijsterbosch", gelegen aan den
mooien lommerijken weg van Rijs naar Oudemirdum, heeft de commandant van het
875 interneeringsdepot voor Belgische militairen, kolonel jhr. E. A. Teding van Berkhout,
zich tijdelijk gevestigd. In het nabijzijnde slot hebben de bewoonsters, de freules
Van Swinderen, hem een der ouderwetsche kamers van het kasteel ingeruimd, welke tot
bureau is ingericht. Daar zetelt de chef van de administratie van het depot, kolonel
C. A. Heshusius. Om echter op de bewoners van "Rijster" terug te komen. Behalve de
880 beide kolonels en de commandant van de huzaren die het depot bewaken, de 1ste
luitenant jhr. P. J. Boogaert, vertoeven van de beide Belgische officieren, die
aanvankelijk naar Alkmaar werden gezonden ter interneering, de luitenant der
Belgische lanciers chevallier A. de Selliers de Moranville en en luitenant Botman,
van de carabinieri-cyclistes, militaire wielrijders. Ze wonen er heel genoegelijk bij
885 elkaar, voor gemeenschappelijke rekening. De geïnterneerde Belgische officieren
krijgen namelijk het tractement, overeenkomstig met hun rang, welk bedrag later met
de Belgische regeering verrekend wordt. De Belgische geïnterneerde onderofficieren
krijgen 25 cent per dag, de minderen 10 cent per dag soldij. De geïnterneerde
officieren moeten zich elken dag bij kolonel Teding van Berkhout op het appèl melden.
890 Dat klinkt wel heel streng, maar zoo erg is het toch niet, want dit appèl geschiedt
of aan het gemeenschappelijk ontbijt, of aan de koffietafel of wel als men elkaar na
gezellig kout wel te rusten wenscht op "Rijsterbosch".

De reis naar Gaasterland is nu niet een van de gemakkelijkste. Wie, naar het
voorbeeld van de Engelschen van de gezonken kruisers, de reis het beste denkt te
maken via Heerenveen, komt bedrogen uit. Want de tram van Heerenveen naar Lemmer doet
895 Balk niet aan, Balk, de plaats waar het interneeringsdepot officieel gevestigd is,
maar waar vandaan het toch weer een vijftien kilometers is verwijderd. En om in Balk
te komen, moet men bijvoorbeeld in het tramstation Huis ter Heide den omnibus, die
tweemaal per dag rijdt, of een rijtuig nemen. Heeft men echter Heerenveen als
"operatiebasis" gekozen, dan is het nog het beste om vandaar met de tram naar Lemmer

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 oktober 1914

900 te gaan en van deze Zuiderzeehaven per rijtuig of rijwiel naar het interneeringsdepot te rijden, waarmede echter toch ook weer een paar uur gemoeid zijn. Nog de kortste verbinding is van Stavoren uit, kort in dien zin dat men toch weer bijna anderhalf
905 uur kwijt is om er heen te rijden. Inderdaad, als afgelegen plaats is Gaasterland voor interneeringsdepot uitnemend geschikt. Maar ook minder prozaische overwegingen kunnen gelden. Want in dit heuvelachtige zandterrein met zijn eiken en dennen, dat zoo vreemd plotseling opduikt uit het polderland, is de lucht gezond en men heeft er uitstekend bronwater, twee voorname zaken.

Vóór we ons aan de koffietafel zetten, de beide kolonels en de huzarenofficier met de Belgische luitenants (in burger) en de "Handelsblad"-man, wilde luitenant Botman toch
910 even zijn gebied toonen. Het bleek de serre te zijn. "C'est la Belgique ici", schertste de Belg. De vroolijke huzaren-luitenant had op de deur der serre een papiertje gehangen met het opschrift: "Bureau de l'état-major de Belgique". In "België" dan prijken de portretten van Koning Albert en generaal Joffre. Aan weerszijden daarvan hangen groote landkaarten, waarop de Belgische officieren met
915 vlaggetjes den stand der troepen hebben aangegeven. En ver van het krijgsbedrijf volgen zij in deze vreedzame villa de wisselende oorlogskansen... Een groote kaart van het Oostelijk oorlogstooneel ontbreekt. Daarom behelpt men zich met een paar, veel te kleine, kaartjes uit een illustratie. Aan tafel is het de huzaren-luitenant, die met de zorgzaamheid van een huisvrouw de koffie rond dient. Maar daarmede zijn
920 zijne beslommingen lang niet alle opgenoemd. Want op hem rust de zware taak te zorgen voor het dagelijksch menu. Met trots toont hij zijn prestaties op dit gebied en het gerucht wil, dat een nieuw soort soep staat gecreëerd te worden, de "interneeringssoep"... Slechts terloops zij hier melding gemaakt van de beroemdheid die luitenant De Selliers zich hier reeds verworven heeft op het gebied van... het
925 snijden van kaas. Men roemt hem deswege luide, terwijl de luitenant zelf, bescheiden, schier wetenschappelijk voortgaat met zijn specialiteit.

— Nu moet u eerst eens zien, waar van den winter de Belgen onderdak komen. Aldus kolonel Teding van Berkhout, na de koffie. In de tenten zou het te koud worden en daarom heb ik tot 1 April van het volgende jaar een nieuwe boerderij gehuurd, die
930 binnenkort zou betrokken worden. Die zijn we nu aan het inrichten. We stonden voor een groote nieuwe boerderij aan den weg naar Oudemirdum. Er heerschte een en al bedrijvigheid. Hollandsche huzaren werkten er broederlijk samen met Belgische geïnterneerde lanciers, kenbaar aan hun politiemuts en blauw-grijze broek. Een paar lanciers hadden een diepen kuil gegraven en het zand daaruit werd gebruikt om er den
935 vloer van de hooischaar mede te bedekken. Een eind verder waren Belgische geïnterneerden dapper aan het werk bij een hooiberg. Elders was men bezig met het bouwen van een wachtlokaal voor de huzaren; achter de boerderij was reeds de keuken uit het kamp overgebracht. Daar, achter de boerderij, bleek een even vernuftig als nuttig gebruik te zijn gemaakt van de schildwachts-huisjes, die in het kamp werden
940 gebruikt, maar nu niet meer noodig zijn. En intusschen toonde de kolonel het inwendige der boerderij, zooals het worden zou. Kamers voor de onderofficieren, voor wie ook de bedsteden in gebruik worden genomen; dan een kamer voor de minder ernstige zieken. De meer ernstige zieken gaan naar het St. Anthonies-gasthuis in Sneek. Dr. Hallink uit Wyckel zorgt voor de zieken; zijn assistent is een der geïnterneerden,
945 een Belgisch student in de medicijnen. In de hooischaar is de ruime zolder voor slaapplaats der geïnterneerden ingericht; daar worden op den zolder ijzeren kribben geplaatst of bossen stroo neergelegd. Het midden wordt vrijgehouden voor ontspanningslokaal.

— En daar zou ik nu zoo graag wat gymnastiektoestellen in hebben, zei de kolonel. Die
950 Belgen zijn dol op gymnastiek. Boeken en kranten krijg ik genoeg, teveel zelfs, maar gymnastiektoestellen! En dan — weet u waar ze ook veel plezier in zouden hebben? In een grammophon! Dat zou een genot zijn. Luitenant Boogaert kwam het verzoek aanvullen: hij zou het ontspanningslokaal zoo graag wat opvroolijken met kleurige reclameplaten, waarbij echter natuurlijk zooveel mogelijk de neutraliteit zou worden
955 in acht genomen! Zoo kwam het gesprek vanzelf op het moeilijke vraagstuk van het bezighouden der geïnterneerden, bij elkaar ongeveer tachtig man. — Van den zomer, vertelde de kolonel, gingen we nog al eens met hen naar de Zuiderzee of naar het Sloterveer, om te baden. En we laten ze ook zoo nu en dan marschen maken. Dan heeft een dame hier uit de omgeving, mevrouw Posthumus Meijjes, blaasinstrumenten ter
960 beschikking gesteld. Eén repetitie hebben we al gehad onder leiding van een muziekdirecteur uit Sneek. En Zondag is er een voetbalwedstrijd tegen een club uit Bolsward; voor het publiek is die wedstrijd niet toegankelijk. Afleiding is er dus wel. Maar nu heb ik een mooi werk voor de Belgen. Achter deze boerderij ligt een stuk bosch, dat ontgonnen moet worden en tot weiland gemaakt. Daarover ben ik nu aan het

965 onderhandelen met den eigenaar.
We verlieten de boerderij, die met prikkeldraad omgeven is om ontvluchten te voorkomen. En onze wandeling ging naar het nu bijna geheel verlaten kamp. Een groot weiland midden in de boschjes, ten noorden van den weg Rijs-Oudemirdum gelegen. Ook dit kamp is door prikkeldraad omgeven. – Toch, zoo verhaalde de kolonel, zijn er een
970 paar van die Belgen onder het prikkeldraad doorgekropen. Ze zijn naar een bosch gegaan, waar aalscholvers-nesten zitten en haalden er jonge aalscholvers uit. Ik vroeg wat ze er mee doen moesten. Ze wilden ze koken. Maar ik heb hen beduid, dat aalscholvers niet eetbaar waren en ik heb hun de vogels laten begraven. Nog maar een paar tenten stonden in het kamp, waarvan de ingang door huzaren bewaakt werd. En voor
975 dien ingang, meisjes uit de buurt, die het den Belgen niet aan belangstelling laten ontbreken. Hier, in dit kamp zijn de Engelsche zeelieden tijdelijk ondergebracht geweest. – Dat was ineens een heele drukte, ging de kolonel aan het vertellen. We kregen een telegram, dat er denzelfden avond tusschen twee en driehonderd Engelschen zouden komen. Ik heb toen dadelijk de tenten laten ontruimen voor de Engelschen en de
980 Belgen tijdelijk ondergebracht in een paar boerderijen. De Engelsche officieren en adelborsten kregen de pronkkamers van de boerderijen tot hun beschikking; ze aten in het logement, hier in de buurt. Zaterdagmorgens om half negen zijn ze weer afgemarcheerd. De gewonden gingen per rijtuig. Onderweg naar het tramstation St. Nicolaasga hebben we hen halt laten houden om op krachten te komen; ze zijn daar van
985 melk voorzien, bij elkaar 100 liter. En te St. Nicolaasga hebben ze, in afwachting van de tram naar Heerenveen, op een weiland gekampeerd; ze hebben daar weder melk gekregen, ditmaal 300 liter. En daar zijn ze ook van brood en koek voorzien. Mijn adjudant, luitenant Boogaert, is tot Vlissingen meegegaan om hun uitgeleide te doen. Een troepje geïnterneerden kwam ons tegemoet; ze waren op weg naar de boerderij om de
990 behulpzame hand te bieden. De meesten waren in burgerkleeding; slechts enkelen droegen hun militaire uniformen geheel of gedeeltelijk: zoo zag men er de groene kepi met gelen rand en posthoorn tusschen van de wielrijders, of de uniform van een gendarme. Want verschillende wapens zijn vertegenwoordigd onder de geïnterneerden: behalve de genoemde ook rijdende en vestingartillerie en infanterie. Een betrekkelijk
995 oude man is er tusschen, in burger. – Zeker van een oude lichterling? informeert de kolonel.
– Oui, mon colonel, antwoordt de man en brengt het militair saluut. Een eind verder – zeer ongewoon verschijnsel op een Frieschen zandweg – komt een ruiter in Belgisch uniform ons tegemoet. Het is een lancier, de oppasser van luitenant De Selliers. Deze
1000 laatste heeft evenals luitenant Botman, de beschikking gekregen over zijn paarden, die op het slot Rijs gestald zijn. In uniform maken de beide officieren dan rijtoeren of wel ze brengen, met vergunning van den kolonel, een bezoek aan steden in den omtrek, zooals Sneek. De kolonel geeft den lancier eenige instructies omtrent de paarden. – Bien, mon colonel! En de ruiter rijdt verder. Bij een boerderij zijn
1005 soldaten aan het koken in groote potten. Belangstellend informeert de kolonel naar het menu en de "Handelsblad"-man moet zich van het deugdelijke van den kost overtuigen. Bij een andere boerderij staat een aardappelkoopman met zijn kar. Met kennersblik monstert de kolonel diens waar, houdt als een echte aardappeldeskundige een sneetje van een aardappel tegen het licht. Hier, in deze boerderij, is in den
1010 Franschen tijd een hospitaal geweest. Ze heet nog in den Frieschen volksmond het Spitaal. Zoo heeft in het stille, verre Gaasterland de oorlog ook zijn drukte gebracht. Des Zondags, toen het kamp er nog was, stroomde het van belangstellenden, die op dien dag werden toegelaten. En de kolonel, die een menschenkenner is, liet de moeders dan proeven van den soldatenkost, om ze te toonen hoe goed haar "jongens" het
1015 hadden. Des Zondags trekken de Belgische lanciers, die te Balk of Bakhuizen naar de kerk gaan, hun groot-tenue aan; dan dragen ze de helmen met de vierkanten er boven op. De harmonie wordt niet gestoord. Dat was voor een deel te danken aan het gemoedelijk optreden van kolonel Teding van Berkhout, maar voor een ander deel aan de medewerking van velen, van burgemeester Gaaikema van Gaasterland, van wethouder De
1020 Vries (uit Gaasterland) die het "Spitaal" bewoont, van den directeur der maatschappij "Gaasterland", den heer Van Riek, aan welke maatschappij de gronden toebehooren, waarop het kamp is verzezen.
C. J. S.

1025 **Nederland en de oorlog.**

Onze correspondent te Rotterdam schrijft: Het kan wel niet anders of het bericht der Engelsche Admiraliteit omtrent het brengen van mijnen in de Noordzee moest in onze scheepvaartkringen zeer veel beroering brengen. Zet men toch de aangegeven peilingen op de kaart af, dan blijkt dat het gevaarlijke gebied recht in den trek der

1030 scheepvaart van den Waterweg naar het Noordhinder vuurschip ligt. In verband hiermede
zouden dan ook gistermiddag verschillende schepen niet vertrekken. Bekend is dat
vanmiddag zouden varen o. m. de stoomschepen "Calisto" en "Leto" van de firma Hudig
en Veder, gecharterd door de Holland-Amerika-lijn: een tweetal zeeschepen van de
1035 Koninklijke en de Dublin-boot. Deze alle vertrekken eerst hedenochtend om ten minste
bij daglicht de gevaarlijke plaats te kunnen voorbijkomen. Men zal overwegen of de
scheepvaart door het Kanaal aldus mogelijk blijft. Er zal niet anders opzitten dan
dat voortaan eerst van Rotterdam naar de Noorsche kust wordt gestoomd om vervolgens
om de noordpunt van Schotland heen te gaan. Deze maatregel zal uiteraard niet dan in
1040 het uiterste geval worden genomen, omdat deze route een omweg van misschien een
vijftal dagen beteekent, met als gevolg daarvan een belangrijke uitbreiding van het
kolenverbruik.

Conditioneele contrabande.

Naar aanleiding van de mededeeling van de "Daily Mail" in ons vorig Avondblad,
1045 betreffende den vermeerderden invoer van auto-banden, hebben wij inlichtingen
ingewonnen bij een der voornaamste firma's in auto-banden. De vertegenwoordiger van
de Engelsche "Dunlop"-fabriek, te Birmingham gevestigd, deelde ons mede, dat er
inderdaad voor een grooter bedrag aan banden in deze maand is ingevoerd, dan het
vorige jaar. Al deze banden zijn echter uitsluitend voor Nederland bestemd en worden
1050 niet uitgevoerd naar het buitenland, ook niet door bemiddeling van tusschen-personen
(hierop wordt nauwkeurig controle geoefend). Met het oog op een eventueel stopzetten
van het verkeer met Engeland, zijn echter groote hoeveelheden banden hier opgeslagen,
vandaar dat de invoer van banden zoo gestegen is. Voorts deelde deze
vertegenwoordiger ons nog mede, dat vanwege de Regeering bij deze firma voor een
1055 bedrag van f40,000 aan autobanden is aangekocht. In verschillende depots worden deze
banden opgeslagen. Er is een hoofddepot van onder leiding van den heer Schiff,
bestuurslid van de K. N. A. C. In de eerste helft van Augustus had deze bestelling
plaats. De reparaties van banden geschieden ook in dit depot met behulp van de
Nederlandsche fabriek van Vredenburg. Intusschen verminderde dadelijk de vraag van
1060 particulieren naar auto-banden. Vele particuliere auto's zijn in 's Rijks dienst,
voorts is een aantal auto-bezitters onder de wapenen en voorts durven verscheidene
hunner geen autotochtjes te ondernemen, daar zij bevreesd zijn, dat hun wagen
onverwachts geconfisceerd wordt. De auto's, die dienst doen voor een bedrijf, zullen
echter niet zoo gauw in beslag genomen worden. De prijs der autobanden is inmiddels
1065 reeds met 25% gestegen. Uit Engeland worden naar hier voortdurend groote hoeveelheden
banden ingevoerd en op de zolders van het kantoor van de "Dunlop" zagen wij
reusachtige hoeveelheden, gummibanden, nagelbanden, binnen-banden enz. Groote pakken
worden door de booten aangevoerd, zoodat er aan gebrek aan auto-banden niet te denken
valt. Ook de vertegenwoordiger van de Duitsche "Continental"-fabriek (Hannover)
1070 vertelde ons, dat hij nog over een massa banden beschikt, hoewel Duitschland den
uitvoer van automobiel-banden dadelijk verboden heeft. Er komen dus geen Duitsche
banden over de grens daar dit land deze zelf nodig heeft voor de honderden en
honderden auto's, in dienst van zijn legers. De vertegenwoordiger van deze fabriek
deelde ons ook mede, dat door hun banden aan de Regeering geleverd zijn.
1075 Particulieren hebben thans minder banden nodig; de Hollanders zijn ook op het gebied
van het verslijten van autobanden zuinig geworden! Eenige auto-bezitters, die een
prijsverhooging der banden zagen aankomen, hebben echter dadelijk banden ingekocht.
Een zelfs kocht voor f3000 banden in eens. De "Michelin"-banden-fabriek is in Brussel
gevestigd, terwijl van de Russische "Prowodnik" ook weinig banden te verwachten zijn.
1080 Deze worden via Engeland hier ingevoerd, doch slechts, naar vanzelf spreekt, in
kleine getale. Een hoeveelheid van dit soort banden bevond zich echter bij het
uitbreken van den oorlog nog in de bergplaatsen.

Onze Ω -correspondent deelt ons het volgende mede: Aan de afdeeling Handel van het
1085 Departement van Landbouw kan men mij niet inlichten, omtrent den invoer van
autobanden, daar de post auto-banden niet afzonderlijk in de statistiek van in- en
uitvoer wordt vermeld. Men was zoo vriendelijk voor mij in de statistiek van den
Engelschen uitvoer en den Duitschen invoer na te zoeken, of daarin wellicht eenige
gegevens waren te vinden. Duitsche gegevens ontbreken in den laatsten tijd echter
1090 geheel, en op den staat van den Engelschen uitvoer is de post autobanden sedert den
oorlog nog niet ingevuld.

Uit het Belgische Grijsboek.

Uit het Belgische Grijsboek, hetwelk de diplomatieke correspondentie bevat,

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 oktober 1914

1095 betrekking hebbende op den oorlog, blijkt, voor zoover Nederland betreft, (behalve
een briefwisseling tusschen den Belgischen gezant te 's-Gravenhage, baron Fallon en
den Belgischen minister van buitenlandsche zaken, den heer Davignon, over de door
1100 onze Regeering beoogde en later in werking getreden oorlogsbebakening van de
Schelde), dat op 9 Augustus baron Fallon den Belgischen minister van buitenlandsche
zaken een telegram deed toekomen, houdende mededeeling, dat onze minister van
buitenlandsche zaken hem had verzocht, aangezien de Amerikaansche gezant te Brussel
daartegen bezwaar had, aan de Belgische Regeering over te brengen het nadere voorstel
van Duitschland, na den val van de vesting Luik, om België te bewaren voor de verdere
1105 verschrikkingen van den oorlog, door alsnog het Duitsche leger ongehinderd door
België te laten trekken. Baron Fallon besluit dit telegram met de woorden: "De
ambassadeur der Vereenigde Staten had zijn collega verzocht, zich met deze
bemiddelingspoging te belasten. De minister van buitenlandsche zaken heeft zonder
geestdrift deze opdracht aanvaard. Ik heb mij ermede belast om hem genoeg te doen."
1110 In een brief d.d. 10 Augustus, schreef baron Fallon hieromtrent nog nader het
volgende aan zijn minister:

Mijnheer de Minister,

Op een telefonischen oproep, gisteravond te 9 uur, heb ik mij begeven naar het
Departement van buitenlandsche zaken. Jhr. Loudon zeide mij, dat mijn ambtgenoot van
Duitschland zooeven zijn kabinet verlaten had en hem een stuk had ter hand gesteld
1115 dat de vertegenwoordiger der Vereenigde Staten te Brussel geweigerd had u te
overhandigen. De Amerikaansche diplomaat, belast met de zorg voor de Deutsche legatie
te Brussel, heeft als reden hiervoor opgegeven, dat hij geen speciale orders van
Washington heeft ontvangen om officieel bij de Belgische Regeering in het belang van
Duitschland tusschen beide te komen. De Amerikaansche gezant heeft, diensvolgens,
1120 getelegrafeerd naar zijn ambtgenoot in Den Haag, die den Deutschen vertegenwoordiger
in kennis heeft gesteld van de weigering van den heer Whitlock. De eerste stap is dus
door de Deutsche Regeering gedaan bij den ambassadeur der Vereenigde Staten te
Brussel. Onder deze omstandigheden en gelet op het dringende karakter van deze
aangelegenheden heeft de heer von Muller jhr. Loudon verzocht als tusschenpersoon
1125 voor de Deutsche Regeering bij u dienst te doen. Zijne Excellentie heeft mij den
Deutschen tekst van het stuk voorgelezen. Ik heb mijn verwondering niet verborgen
over deze poging tot bemiddeling en haar zwakke kans op succes in dezen vorm; maar
enkel en alleen om den minister van buitenlandsche zaken der Nederlanden een genoeg
te doen heb ik beloofd, u onmiddellijk te telegrafeeren; hetgeen ik gisteren gedaan
1130 heb. Inliggend zult u het Deutsche stuk aantreffen in zijn oorspronkelijken tekst en
in vertaling." Op 12 Augustus verzocht daarop minister Davignon baron Fallon
telegrafisch onzen minister van buitenlandsche zaken de hernieuwde weigering van
België om op het Deutsche voorstel in te gaan over te brengen.

1135 **Aankoop van rogge.**

Naar wij vernemen, is de Regeering, teneinde prijsopdrijving en terughouding van
rogge tegen te gaan, bezig uit Amerika groote partijen rogge te koopen.

Belgische vluchtelingen.

1140 Men seint ons uit Vlissingen: Nog steeds worden honderden vluchtelingen aangebracht
door sleepbooten uit Antwerpen, en ook over Neuzen per provinciale boot. Allen vinden
op Walcheren tijdelijk of blijvend onderdak. Gisteren kwamen onder andere velen, die
van alles beroofd waren. In aansluiting met de vorige berichten over de komst van een
1145 groot aantal Belgische vluchtelingen uit Antwerpen, deelt de "N. Ct." nog mee, dat
deze over de Schelde en verder via Dordrecht, de rivier af naar Rotterdam zullen
komen. Vermoedelijk zullen zij successievelijk in groepen arriveeren; 2 à 3
Rijnschepen tegelijk, gesleept door een sleepboot. De schepen zullen aanleggen aan de
rivierzijde van de terreinen der Holland-Amerika-lijn, vandaar worden de
1150 vluchtelingen direct naar de voor hen bestemde, nabij gelegen gebouwen en loodsen
gebracht. Wanneer de eerste sleep verwacht kan worden valt nog niet te zeggen; wel
rekende men er op, dat nog heden 2500 kinderen met hun geleiders zouden aankomen. Dit
zijn weezen en kinderen, die zonder hun ouders achtergebleven zijn. Deze kinderen
zullen ondergebracht worden in het hotel der Holland-Amerika-lijn en in het Uranium-
1155 hotel. Voorts vernam het blad nog, dat door de Belgische regeering met onze regeering
eenig overleg gepleegd is omtrent de komst van deze vluchtelingen. Van officieele
zijde kon men geen inlichtingen geven over het vermoedelijk aantal Belgen dat uit
Antwerpen naar Nederland zal gaan. Voorzover de vluchtelingen de middelen missen om
in eigen onderhoud te voorzien zullen zij in kampen ondergebracht worden. Te
Dordrecht is de oude buitenplaats Noordhove ingericht als toevluchtsoord voor

1160 Belgische vluchtelingen. Maandag zal het gebouw in gebruik genomen worden.
De door de Regeering ingestelde Centrale Commissie tot behartiging van de belangen
van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen kan thans officieel mededeelen, dat in de
aanstaande week een 10,000 tal vluchtelingen uit Antwerpen te verwachten zijn, welke
1165 met booten geleidelijk zullen worden vervoerd. Deze vluchtelingen zijn over het
algemeen te verdeelen in drie categorieën; ten eerste de gegoeden die over eigen
middelen beschikken en die, zoo zij dat wenschen, door tusschenkomst van de commissie
tegen zeer matige prijzen zullen worden ondergebracht, ten tweede armlastigen die op
Regeeringskosten in de vluchtkampen te Oldenbroek, Veenhuizen en zoo mogelijk nog
1170 andere worden gehuisvest. Voor de onderbrenging der derde categorie, n.l. de gegoede
uitgewekenen, die desniettemin van alles beroofd zijn of tijdelijk van eigen middelen
ontbloomt, werkt de centrale commissie geheel samen met het Nederlandsche Comité voor
Belgische en andere Slachtoffers te Amsterdam en al hare vertakkingen, aangezien de
Regeeringscommissie niet over gelden beschikt en het philanthropische deel geheel in
1175 handen laat van de bestaande steuncomité's voor uitgewekenen. Reeds zijn door
tusschenkomst van de Commissarissen der Koningin in de provincies Zeeland, Friesland,
Brabant en Limburg provinciale comité's opgericht, terwijl meerdere zullen volgen. Er
dient vlug gewerkt te worden, daar zeker zeer velen een gastvrij dak behoeven, en het
is daarom te hopen, dat de oproep door de plaatselijke commissies gedaan, niet
vruchteloos moge blijken te zijn.

1180

Goede Nederlanders.

(Ingezonden.) Onder bovenstaanden titel werden eenige ingezonden stukken erf eene
correspondentie opgenomen in het "Algemeen Handelsblad" van 22, 24, 28 en 29
September jl. In al deze stukken werd het weinige enthousiasme ter sprake gebracht –
1185 meestal sterk veroordeeld – waarmede hier te lande in de afgelopen zomer
Nederlandsche burgers ontvangen zijn geworden, die van heinde en ver uit den vreemde
gekomen waren om de wapenen op te nemen ter verdediging des vaderlands. Sommigen
hunner waren herwaarts gekomen met de bedoeling eene vrijwillige verbintenis aan te
gaan bij leger of vloot, waartoe, naar hun in hun "tweede vaderland" ambtelijk zou
1190 zijn medegedeeld, de gelegenheid allerwege openstond. Anderen ondernamen de reis naar
Holland, omdat zij in de meening verkeerden, dat op hen ingeval van mobilisatie der
land- en zeemacht nog verplichtingen ten aanzien van de militie, de landweer of den
landstorm rustten, of wel omdat hun door de autoriteiten te verstaan gegeven zou
zijn, dat zij zoodanige verplichtingen alsnog te vervullen hadden. Daar schrijver
1195 dezes in het algemeen instemt met de geuite grieven en gaarne iets wilde doen voor
hen, die door eigen of anderer toedoen gedupeerd werden, heeft hij zich beijverd
zooveel mogelijk inlichtingen omtrent het bovenstaande in te winnen. Vooraf moet hij
evenwel nadrukkelijk verklaren, dat niet alle grieven reden van bestaan hebben, en
dat er in meer dan één geval geen plaats was voor ontgoocheling. Zoo werd vernomen
1200 van klagers, die er zoo'n zwart strafregister opnaielden, dat geen enkele militaire
autoriteit, zelfs niet onder de meest hachelijke omstandigheden, er aan gedacht zou
hebben zulke pretendentes als vrijwilliger in een leger op te nemen. Ook is het
voorgekomen, dat een aspirant-vrijwilliger, tijdelijk aangenomen als hulp-méchanicien
in een der vliegkampen tegen eene soldij van f3 per dag, na enkele dagen dienens te
1205 kennen gaf. dat deze bezoldiging hem veel te gering was, zoodat hij er de voorkeur
aan gaf naar Zuid-Amerika terug te keeren, tenzij hij hier evenveel verdienen kon als
daar.

Ook zijn de gevallen niet zeldzaam, waarin vrijwillige dienstneming gevraagd werd
door lieden, die enkele jaren geleden voor de militie waren afgekeurd volgens gemis
1210 aan de gevorderde lichaamslengte en die nog tot het dwerggenas behoorden; of wel,
waarin personen, die wegens vrij ernstige lichaamsgebreken ongeschikt waren
geoordeeld, zich kwamen aanmelden; dat zij allen, gesteld dat de werving nog geopend
geweest ware, een vergeefschen tocht naar Holland maakten, hadden zij kunnen
narekenen op hunne vingers, die zoo zouden jeuken om den trekker van het geweer over
1215 te halen. Uitzonderingen echter verder latende rusten moet erkend worden, dat er in
het algemeen wel eenige reden tot ontstemming gegeven is, vooral omdat met vrij
grootte zekerheid gebleken is dat enkele consulaire ambtenaren zich in sommige
gevallen met te grooten ijver van hunne taak hebben gekwetend, nl. om te bevorderen,
dat alle dienstplichtige Nederlanders zoo spoedig mogelijk repatrieerden, teneinde
1220 bij Militie, Landweer of Landstorm onder de wapenen te komen. Het staat vast, dat
soms inlichtingen gegeven zijn, welke niet juist waren, doch niet uit het oog
verloren mag worden, dat lang niet alle consulaire ambtenaren "beroepsconsuls" zijn,
waardoor zij vaak meer ingewijd zijn in de geheimen van handel en industrie dan
wegwijs in het doolhof der voorschriften betreffende Militie, Landweer en Landstorm.

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 oktober 1914

1225 Nadat de Regeering in het begin van Augustus bekend had laten maken, dat de
ingeschrevenen voor de lichting 1915 zonder loting zouden worden ingelijfd en dat
voor hen hoogstwaarschijnlijk eene vervroegde inlijving zou plaats hebben, weshalve
zij zich gereed hadden te houden, werden velen hunner terstond op Holland
gedirigeerd, alsof het uur der inlijving al geslagen had. Van de zijde der consulaire
1230 ambtenaren moge dit zeer goed te verdedigen zijn, daar men niet wist hoelang het
vervoer van deze jongemannen nog zou kunnen plaats hebben met trein of boot, voor de
ingeschrevenen was het eene minder prettige verrassing in Holland te vernemen, dat
men hunne diensten nog niet noodig had.
Hoe dit ook zij, van verschillende kanten is schrijver dezes gewaar geworden, dat de
1235 Regeering voor dit alles volstrekt niet blind is en de goede bedoelingen, vooral van
de aspirant-vrijwilligers, op hoogen prijs stelt, ongeacht of deze personen uit
eigen beweging dan wel op aanstichting van eenige autoriteit zijn teruggekeerd: niet
dan ongaarne schijnt de Regeering de vrijwillige dienstneming voor deze personen
gesloten te hebben, toen n.l. gebleken was, dat de toevoer te groot werd en de
1240 oorlogskansen niet onbelangrijk verminderd waren. Dat de Regeering het niet gelaten
heeft bij eene platonische appreciatie van de goede bedoelingen dezer
vaderlandslievende mannen, doch door daden toonen wil, dat dergelijke mooie uitingen
van vaderlandsliefde haar hebben getroffen, is mij in meer dan één geval gebleken.
Reeds werd aan enkele teleurgestelde aspirant-vrijwilligers van Rijkswegen eenige
1245 financieele steun verleend, waardoor zij in de gelegenheid werden gesteld hun "tweede
vaderland" weder te bereiken, waar voor enkelen hunner gedurende enkele maanden hunne
betrekking was "opengehouden". Ingeschrevenen voor de lichting 1915 werden, na
huisvesting en voeding genoten te hebben, in de gelegenheid gesteld op rijkskosten
terug te keeren, voor zoover zij van hun verlangen daartoe en hunne behoefte daaraan
1250 hebben doen blijken. Mocht het blijken, dat hier telande ook thans nog personen
vertoeven, die aannemelijk kunnen maken, dat zijn naar Holland gekomen zijn om het
vaderland in de ure des gevaars met de wapenen in de hand bij te staan, hetzij als
vrijwilliger, hetzij als dienstplichtige, en dat zij niet bij machte zijn om de
kosten der terugreis uit eigen middelen te bestrijden, dan is er alle reden om aan te
1255 nemen, dat ook hun rijkssteun verleend zal worden. Er loopt een gerucht, en er is
geen reden om de juistheid hiervan te betwijfelen, dat dezer dagen te Amsterdam voor
geheel Nederland een comité gevormd zal worden om op te treden als tusschenpersoon
tusschen de Regeering en de naar den vreemde willende terugkeeren "teleurgestelden",
voor zooverre zij inderdaad reden hebben voor deze minder opgewekt gemoedsstemming en
1260 hun beurs niet zóó zwaar is als ik hun van harte zou toewenschen. Ongetwijfeld kan
zoodanig comité nuttig werk doen en zal het hierin door de dagbladpers krachtig
gesteund worden.

Amsterdam, 3 Oct. '14. Mr. v. H.

1265 **Weer een milicien doodgeschoten.**

Men seint ons uit Breskens: Te Retranchement is gisteren een milicien bij ongeluk
door een wapenbroeder doodgeschoten.

Uit Maastricht.

1270 Men meldt ons: Te 5 uur zijn hier gisteren met zes automobielen, beladen met groote
koffers, aangekomen de dames en heeren van de legaties van Chili en Cuba uit Brussel.
Ze wilden van hieruit per trein naar Rotterdam en via Londen naar Amerika vertrekken.
Op de auto's waren strooken geplakt met "Service diplomatique" en daaronder
"Diplomatisch Dienst" en een Oranje-strook met "Automobielandienst Holland." Ze
1275 hadden veel bekijks. In het vluchtoord aan den Parallelweg zijn thans ruim 350
vluchtelingen, in hoofdzaak mannen. Dinsdag vertrekt het eerste transport naar
Veenhuizen. Reeds hebben 150 zich daarvoor opgegeven.

Begrafenis van den landweerman Bovet.

1280 Onder ongekend groote belangstelling is gisteren ter Algemeene Begraafplaats te 's-
Gravenhage met militaire eerbewijzen ter aarde besteld het stoffelijk overschot van
den landweerman Bovet van de 4e Compagnie van het 31ste Landweer Bataljon, die in den
loop dezer week bij een militaire avondoefening, door een noodlottig toeval, door een
zijner kameraden is doodgeschoten. Manschappen van de Compagnie, waartoe Bovet
1285 behoorde, gingen als slippendragers naast den rouwwagen en vormden het vuurpeloton
onder commando van den 1en luitenant der Landweer, mr. De Vries. De lijkbaar was
omhangen met tal van kransen, van officieren en manschappen van de verschillende
compagnieën van het 31e bataljon; van vereenigingen, waarvan de overledene als burger
deel uitmaakte, zoomede van de burens. In den omtrek van de woning van den thans

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 oktober 1914

1290 ontslapene, aan de Lage Nieuwstraat, was 't zwart van de menschen, die zich, toen do
rouwstoet zich in beweging stelde, eerbiedig ter weerszijden van de straten plaatsten
vóór de woningen, waarvan ten teeken van rouw overal de gordijnen waren neergelaten.
Door honderden en honderden omstuwd, trok de stoet op zijn weg naar de begraafplaats
1295 eerst langs het schoolgebouw aan de Lijnbaan, waar het kampement gelegerd is dat tot
voor enkele dagen ook betrokken was door Bovet. Bij het voorbijtrekken van den stoet
stond daar ter plaatse aangetreden de 4e Compagnie, onder commando van kapitein
Hintze, terwijl door de wacht de geweren werden gepresenteerd. Verder leidde de weg
langs de gebouwen van de afdelingen Brandstoffen enz. van de Coöp. Vereeniging
"Eigen Hulp" aan den Noordwal, waar Bovet gedurende 14 jaren werkzaam was. Ten teeken
1300 van deelneming stonden voor deze gebouwen geschaard bestuurders en arbeiders en werd
daar nog een krans gevoegd bij de velen waarmede de kist reeds was gedekt. Langs den
weg, maar vooral ter begraafplaats was een zeer talrijke menigte aanwezig.
De ruimte rond de groeve was vrijgehouden voor een vijfhonderdtal manschappen van het
31e Landweer Bataljon. Op het kerkhof werd de stoet o.a. opgewacht door den Divisie-
1305 Commandant, generaal Klerk de Reus; den commandant van de Brigade Grenadiers en
Jagers, kolonel Habbema; den commandant van het regiment Grenadiers, overste jhr. Van
Suchtelen van de Haare, zoomede door onderscheidene hoofd- en verdere officieren van
het garnizoen aldaar. Voorafgegaan door een muziekkorps samengesteld uit
landweermanschappen van het 31e bataljon, dat een treurmarsch uitvoerde, werd de kist
1310 grafwaarts gedragen. Nadat het militaire eerbetoon was gebracht, werd vervolgens
onder eene aangrijpende stilte – niettegenstaande honderden en honderden het graf
omringden – door verschillende woordvoerders hulde gebracht aan de nagedachtenis van
den eenvoudigen man, die ten grave was gebracht. Allereerst werd het woord gevoerd
door den oud-kolonel Vogel, als president van het bestuur der afdeling brandstoffen
1315 enz. van de Coöperatieve Vereeniging "Eigen Hulp". De treurige taak, die wij, zeide
spreker, hier volbrengen, vervult ons allen met diepleedwezen. Immers wij staan aan
het graf van een man, echtgenoot en vader van vier kinderen, nog te klein om het
smartelijk verlies, dat zij lijdten, te beseffen. Bovet behoorde gedurende een reeks
van 14 jaren tot onze trouwe, ijverige werklieden. Hij werd door de
1320 tijdsomstandigheden geroepen om mede gereed te staan in de rijen van hen, die bij het
eventueel uitbreken van den oorlog op onzen Nederl. bodem leven en goed veil hebben
om de onafhankelijkheid van ons vaderland te verdedigen. En onder die omstandigheden
werd hij het slachtoffer van een noodlottig voorval. Hoewel niet door vijandelijk
lood getroffen, is Bovet te midden zijner plichtsvervulling op het veld van eer
1325 gevallen. Zijn kameraden, maar evenzeer het bestuur, commissarissen en beambten
werden diep getroffen door deze ramp. Ongetwijfeld zal de diepbedroefde weduwe
allerwege steun en bijstand ondervinden, en ook onze vereeniging – zeide spr. – zal
daar gaarne aan bijdragen. Namens het bestuur riep kolonel Vogel ten slotte aan den
trouwen medewerker een vaarwel toe. Vervolgens werd het woord gevoerd door Bovet's
1330 compagniescommandant, kapitein Hintze.
Heeft het staan aan een graf altijd iets weemoedigs, het zijn hier aan deze plaats
onder omstandigheden zoo treffend en schokkend brengt dubbele smart en diepen rouw.
Een jong leven is heengegaan. Gisteren zou hij juist zijn 34e levensjaar zijn
ingetreden en zag hij dezen dag zeker vol vreugde tegemoet voor zich en zijn gezin.
1335 Want met zijn gezin was hij één. Geen uur, hetwelk de dienst hem vrij liet, of hij
was als hoofd van zijn kring te midden der zijnen. Sinds twee maanden was hij ook nog
lid van een grooteren kring, behoorde hij tot de onzen en was het kampement aan de
Lijnbaan zijn thuis. Van daar ging hij met ons op naar de verschillende oefeningen,
vroolijk en opgeruimd en wie onzer dacht er aan, toen wij Dinsdagavond ter oefening
1340 gingen, dat wij zonder Bovet zouden terugkeeren. Diep droevig was onze thuiskomst,
vervuld als wij waren met de gedachte aan het lot, dat zijn wedue en kinderen zoo
plotseling getroffen had. Medegevoel met de achtergeblevenen onder zoo treurige
omstandigheden – ons hart is er vol van. En waar wij hier staan aan het graf van een
slachtoffer gaan onze gedachten voorzeker ook naar dat andere gezin, waar de vreugde
1345 gebannen is on de smart hare intrede gedaan heeft. Het gezin van hem, die zeker niet
opzettelijk aan dit jonge leven een einde heeft gemaakt.
Waar door de weduwe van Bovet reeds het: "Ik vergeef het hem" is gesproken, daar
mogen wij ook barmhartigheid toepassen en niet te scherp in ons oordeel zijn. Bovet!
als hoofd en uit naam van dat groote gezin aan de Lijnbaan, waarvan gij tot kort nog
1350 deel hebt uitgemaakt, roep ik u toe: Rust zacht. Moge uwe achterblijvenden zich
getroost en gesterkt gevoelen door de wetenschap, dat zij door ons niet zullen
vergeten worden." Derde spreker was de overste jhr. Van Suchtelen. Het was sprekers
wensch om namens het regiment grenadiers uiting te geven aan de oprechte deelneming
van dat regiment. Dat de deelneming, gewekt door den dood van Bovet bij het leger

1355 groot is, blijkt wel uit de aanwezigheid te dezer plaatse van zoovele officieren en
onderofficieren en manschappen. Wij allen zijn diep onder den indruk van het
gebeurde. Wel hebben velen onzer Bovet persoonlijk niet gekend, maar wel weten wij,
1360 dat hij bij zijn chefs hoog stond aangeschreven. Deze brave landweerman, die
aanstonds bij de mobilisatie onder de wapenen was gekomen om ons te helpen onze
onzijdigheid te handhaven is het slachtoffer geworden van een groote onachtzaamheid.
Diep leedwezen vervult ons allen over het droevig einde van dezen doode. Maar
eveneens gevoelen wij diepe deernis met den man, door wiens grove nalatigheid Bovet
thans te grave wordt gebracht. Vervolgens werd het woord gevoerd door den commandant
1365 van het 3e Landweer-bataljon, overste Bodemeyer, die namens de officieren,
onderofficieren, korporaals en manschappen van het bataljon aan den ontslapen
kameraad een laatst vaarwel en een rust in vrede toeriep.
Hierna voerde generaal Klerk de Reus het woord. Aan deze geopende groeve, zeide spr.,
zijn wij vereenigd om de laatste eer te bewijzen aan een braaf kameraad. Door de
mobilisatie onder de wapenen geroepen, heeft hij aan die roepstem onmiddellijk gevolg
1370 gegeven en vrouw en kinderen verlaten om zoo noodig krachtadig mede te werken tot de
handhaving van de onzijdigheid van den Staat. Hij is gevallen, niet door vijandelijk
lood, maar door een kogel door bevriende hand afgeschoten. Een treurige samenloop van
omstandigheden is oorzaak geweest van dit noodlottig schot. Wij allen, wij treuren
mede met de achterblijvende weduwe en hare kinderen en zijn ten zeerste begaan mat
1375 haar lot. Toch moge het haar een troost zijn, dat haar man is gevallen bij de
vervulling van zijn taak in dienst van het land. Maar tevens gaat onze diepe
deelneming uit naar hem, door wien het noodlottig schot werd gelost. Zij Bovet's dood
ons een aansporing tot de meest nauwgezette plichtsbetrachting en de zorgvuldigste
naleving der voorschriften, want hij heeft ons doen zien, dat elke nalatigheid de
1380 meest noodlottige gevolgen kan hebben. Zijn dood zij ook voor ons een aansporing om,
indien dit noodig mocht worden, gereed te zijn, ons leven te geven voor het vaderland
en voor onze geliefde en geëerbiedigde Vorstin. Slaap zacht, mijn kameraad, slaap
zacht, *gij* hebt uw plicht volbracht. Ten slotte hield de veldprediker ds. Scholte uit
Rotterdam een gevoelvolle, toepasselijke grafrede, waarbij hij, in 't licht stellende
1385 het plotselinge van dit aangrijpend sterfgeval, aanmaande, steeds indachtig te zijn
aan het "Memento Mori", opdat wij, indien voor ons het Hemels appel wordt vernomen,
wij geheel bereid worden gevonden, dit appel te beantwoorden met "present, o Heer".
Terwijl bet militaire muziekkorps koraalmuziek ten gehooore bracht, en nadat de
bedienaar van het militair hospitaal, P. Herst, namens de familie had bedankt,
1390 verlieten de aanwezigen, van wie velen diep onder den indruk der droeve plechtigheid,
den doodenakker.

DE PERS.

De anarchisten en de oorlog.

1395 In "De Vrije Socialist" schrijft de Belgische medewerker van het blad, de anarchist
K. Verbelen: In de "Vrije" schreef Rijnders onlangs dat België de Duitschers hier
maar vrij en ongehinderd had moeten laten doorgaan, zonder tegenweer, dat er dan toch
geen slachtoffers zouden gevallen zijn. Zie, zoo iets kan men wel vertellen als men
rustig is gezeten aan zijn schrijftafel, men kan dat ook wel stemmen in een dagorder,
1400 maar in de werkelijkheid beteekent dat alles niets, hoe goed dat dat ook gemeend moge
wezen. In de meeste steden en dorpen is de Duitscher kunnen binnenkomen zonder slag
of stoot; nochtans daar heeft hij huisgehouden met de bewoners als een echte barbaar;
hij heeft daar niet gestreden tegen de soldaten, maar tegen de weerlooze burgers,
vrouwen en kinderen. Hoevelen zijn er niet vermoord, verbrand en onteerd, nadat ze
1405 nochtans alles afgegeven hebben wat ze bezaten. We weten zeer goed, dat alle
oorlogvoerende partijen het geweld voor een deugd nemen, maar zoo handelen als de
Duitschers doen met de Belgen, dat gaat alle palen te buiten; doen nu de andere
oorlogvoerende partijen eveneens, dan hebben zij aan de Duitsche onmenschen niets te
verwijten; toch kunnen zij hun verschoonen omdat ze de aangevallenen zijn. Op het
1410 oogenblik dat ik u schrijf trekken de Duitsche soldaten weer twee dorpen binnen:
Hever en Semsptlaar bij Mechelen; binnen het uur moesten alle vreedzame bewoners hun
woningen verlaten en laten staan wat staat. De Duitschers eischen de sleutels. Zou
het nu geen lafheid zijn om die dwingelanden maar te laten begaan zonder slag of
stoot? Indien dat het anarchisme wil, dan ben ik geen anarchist! Dat is een lijdelijk
1415 toezien, dat is zooals het schaap, dat zich vredig laat slachten op de slachtbank.
Dat is nog minder dan het lijdelijk verzet van Tolstoi en de Duchoboren van Rusland.
Dat is lafheid.
En verder o. a.: "Kameraden in Holland, weest verzekerd dat ik ook niets geef om
vaderland en tutti quanti maar stel u eens in onzen toestand. 't Is avond, het regent

1420 dat het giet, de kogels en granaten vliegen boven uw hoofd. De vrouwen weenen, de
kinderen huilen; in volle haast moet ge dan kledingstukken bijeenpakken, uw zie vrouw
op een stootkar laden; dan op we niet wetende waarheen of waar ge de nacht zult
doorbrenge, of wat er van u zal geworden. Op zoo een oogenblik, kameraden, heeft de
1425 haat en wraak zich meester gemaakt van u zelf, en dan zoudt ge er op lesdonderen op
diegenen welke de oorzaak zijn van zooveel onverdiende leed. Ziet, kameraden, als men
dit alles doorgemaakt, dan eerst kan men artikelen schrijven wat houding men zal
aannemen in den oorlog en ook eerst dan zou men kunnen dagorders stemmen en
voordragen. Er gaat hier maar één verzuchting op: waren wij maar bevrijd van de
1430 Duitschers! Het Volk teekent hierbij aan: "De Nederlandsche anarchisten hebben met
hun Tolstoiaansche opvatting niet veel succes bij de "kameraden" in het buitenland."
In *Het Volk* komt ook een stukje voor van dr. H. W. Ph. E. van den Bergh van Eysinga,
die der redactie toevoegt: Gij die zoo revisionistisch zijt geworden, dat gij de
oorlogskredieten goedkeurt, de troonrede verheerlijkt, gij, die in uw kring menschen
1435 hebt, ten oorlog trekkend met Duitschland tegen Frankrijk, gij die het revolutionnair
besef hebt ingeboet – Gij hebt geen recht te schrijven als gij hebt gedaan in *het
Volk* van 29 Sept. j.l. over "Het goede jaar". Het jaar is daarom goed, omdat het de
gevaren doet inzien van het politiek revisionistisch gescharrel. Dat zullen de
proletariërs begrijpen, nu is gebleken, waartoe de rotte maatschappij komt, ook
waartoe het revisionisme voert. Terwijl de S. D. A. P. parlementair, nationalistisch,
1440 fatsoenlijk wordt, wordt "dominee" De Jong (ik hoor uw verachting uit deze
betiteling, niet heel hoffelijk tegenover een "dominee"-partij) uit Vechel
weggezonden omdat hij durft toornen tegen den oorlog. Het zal mij benieuwen of gij
dit uw lezers in uw blad voor oogen legt.

1445 **Posterijen en Telegrafie.**

Het postwisselverkeer met Turkije, met uitzondering van de Duitsche postkantoren in
dat land, is hersteld. Derhalve kunnen naar Turkije weder postwissels worden
verzonden. Wegens vervroegd vertrek van de boot uit Vlissingen naar Engeland,
1450 ingaande 5 dezer, moet de daarmede te verzenden post uiterlijk den vorigen avond te
Vlissingen zijn aangebracht.

Nederlandsche dienstplichtigen in het buitenland.

Aan de Redactie! Zooals bekend krijgen Nederlandsche dienstplichtigen die zich na
volbrenging van hun dienstdtijd metterwoon in andere werelddelen vestigen van den
1455 Minister van Oorlog vrijstelling hunner verdere militaire plichten, voor den tijd dat
zij buiten Europa verblijf houden. In de missive van den Minister van Oorlog staat
echter het volgende: b. dat hij bij mobilisatie van de Landweer onverwijld naar
Nederland terugkeert en zich aanmeldt zoo mogelijk in de standplaats van het depot
van de troepenafdeeling, waartoe hij behoort, of anders bij het corps of het
1460 troependeel van de landweer of het leger, hetwelk door hem het eerst te bereiken is.
Deze bepaling laat dus geen twijfel, dat de Landweerplichtigen buiten Europa, (in de
missive door den Minister uit te reiken aan den militieplichtigen, die zich buiten
Europa vestigen gaat, staat een bepaling van geheel gelijke strekking) ingeval van
mobilisatie moet gekomen. Bij de jongste mobilisatie echter is gebleken, dat de
1465 meeste in Ned. Indië en elders buiten Europa verblijf houdenden hebben weten gedaan
te krijgen, dat ze konden blijven waar ze waren, doch niet allen waren zoo gelukkig,
en keerden terug. Het ligt voor de hand, dat onder de teruggekeerden zich personen
bevonden, die onbekend waren met het feit dat men zoo die verplichting ontheven kon
worden.

1470 Men vraagt zich echter af of die bepaling welbeschouwd niet wat onpractisch werkt.
Voor het geval Nederland neutraal blijft in een Europeesch conflict, zooals thans, is
de terugkeer zeer goed mogelijk, maar voor het geval Nederland zelf in een oorlog
betrokken is, zal de kans klein zijn dat de reservisten het moederland bereiken
zullen, getuigen de talrijke teruggekeerde Duitsche reservisten uit Noord- en Zuid-
1475 Amerika, die door de Franschen en Engelschen genoodzaakt werden in Brest of Plymouth
te landen. Daartegenover staat, dat het geval Nederland neutraal blijft en eenige
duizenden reservisten de groote en dure reis naar Europa veilig ten einde brengen,
zij zich onwillekeurig zullen afvragen, of het nut van hun overkomst wel opweegt
tegen de groote opofferingen, die ze zich ervoor te getroosten hadden, waar ze in
1480 Nederland terug zijnde, toch werkeloos gebleven zijn. Zoude het geen aanbeveling
verdienen, om ingeval het Nederlandsche leger gemobiliseerd wordt, voor de
reservisten buiten Europa verblijf houdende te bepalen, dat zij zich naar het dichtst
nabij gelegen Nederlandsch grondgebied hebben te begeven, terwijl voor de reservisten
in de Nederlandsche koloniën bepaald wordt, dat ze zich in geval van mobilisatie

1485 hebben aan te melden in een der Ned.-Ind. garnizoensplaatsen. Men versterkt in dat
geval het Ned.-Indische leger met eenige duizenden reservisten, terwijl men de
verlofgangers niet dwingt een dure reis te ondernemen, welke vermoedelijk hare
1490 bestemming niet bereiken zal. Voor het geval als het tegenwoordige, dat de opkomst
der verlofgangers buiten Europa niet noodzakelijk is en diegenen, die daarvan niet
tijdig onderricht waren, in plaats van een dure reis naar Europa, een belangrijk
kortere en derhalve minder kostbare reis naar, vermoedelijk in de meeste gevallen wel
Nederlandsch-Indië, te ondernemen, terwijl ze ook veel spoedig in hun oude
1495 standplaats terug kunnen zijn. De Duitsche reservisten, verblijf houdende in Straits
Settlements, China, de Philippijnen, Japan, Fransch Cochinchina etc. komen in geval
van mobilisatie van het Duitsche leger allen op in Tsing Tan en deze eenige honderden
jaren jongere koloniale mogendheid heeft dus deze quaestie op meer practische wijze
geregeld dan Nederland.
Dankend, etc. EEN RESERVIST.

1500 **Suikeraankopen door Engeland.**

De door de Engelsche regeering benoemde suikercommissie deelt thans mede, dat het
grootste deel der thans beschikbaar zijnde suiker is aangekocht op Java, Mauritius,
Cuba en Demerara. Ongeveer 900,000 ton suiker zijn gekocht voor ca. £20 per ton,
1505 makende dus een totaal bedrag van ca. £18,000,000. Men is niet van meening dat deze
transactie een verlies voor de schatkist zal opleveren. Integendeel verzekeren de
door de commissie vastgestelde prijzen een aanmerkelijke winstreserve.

De economische toestand in Engeland.

Ten gevolge van den oorlog is de invoer van Duitsche chemicaliën en ver[f]stoffen in
1510 Engeland stopgezet. Vele van deze artikelen zijn niet vervangbaar, hetzij omdat de
grondstof alleen in Duitschland wordt gevonden, hetzij kalizouten, hetzij omdat de
vervaardiging krachtens Duitsche patenten geschiedt en men in Engeland niet over
genoeg practisch onderlegde technici beschikt om anders dan na zeer langdurige en
kostbare proeven de vervaardiging van zulke artikelen ter hand te kunnen nemen. Voor
1515 sommige soorten kan men echter in Engeland concurreeren en in de desbetreffende
branches heerscht thans zulk een levendigheid, dat een commissie, die zich in het
begin van den oorlog had gevormd tot het verleenen van onderstand aan werkloozen in
deze bedrijven, zich thans onledig houdt met te trachten in een nijpend gebrek aan
werkkrachten te voorzien.

1520

De Engelsche scheepvaart en de oorlog.

De Engelsche Board of Trade heeft bepaald dat Britsche onderdanen, in afwijking van
het verbod om betalingen te doen aan onderdanen van vijandelijke Staten, aan de
agenten van eigenaren van schepen in een vijandelijk land de noodige betalingen mogen
1525 doen om de beschikking te verkrijgen over ladingen die aan Britsche onderdanen
toebehooren. Men hoopt het op deze wijze mogelijk te maken, dat zulke ladingen niet
worden opgehouden, wat in vele gevallen de goederen aan bederf blootstelt.

Neutrale goederen op in Frankrijk vastgehouden schepen.

1530 De Fransche regeering heeft bepaald dat eigenaars van ladingen in neutrale staten,
wier goederen zich aan boord bevinden van vijandelijke schepen die in Frankrijk zijn
opgebracht, zich tot den "Préfet Maritime" in het betreffende district kunnen wenden
met opgaven waaruit hun eigendomsrecht blijkt, alsmede bijzonderheden omtrent de
vracht, het al of niet betaald zijn der vrachtprijzen enz. Voor zoover het geen
1535 contrabande betreft zullen de goederen dan na onderzoek zoo spoedig mogelijk worden
losgelaten. In twijfelachtige gevallen zal de zaak voor het Prijzenhof moeten komen.

4½% Portugeesche Tabaksleening.

Het bericht, dat in Duitschland tot nu toe geen middelen zijn ontvangen voor de
1540 betaling der October-coupons van de 4½% Portugeesche tabaksleening, is van groot
belang voor Duitschland, omdat aldaar tamelijk groote bedragen zijn geplaatst, meldt
de "Frf. Ztg."

Russische coupons.

1545 In het Avondblad van j.l. Woensdag vermeldden wij dat op het oogenblik te Amsterdam
alle coupons van Russische Staats- en spoorwegleeningen betaalbaar zijn. Het blijkt
ons dat hierop één uitzondering bestaat, n.l. de coupons der 5% Russische loten 1864
en 1866, die alleen te Petersburg geïncasseerd kunnen worden.

1550 **Uit de Vereenigde Staten.**

De Utah Securities Corporation heeft van den Oregon Short Line Railroad het bezit aan gewone en preferente aandelen der Utah Light & Railway Company gekocht. De betaling is geschied gedeeltelijk in contanten en gedeeltelijk in fondsen. De Utah Light & Railway Company heeft \$1,942,330 aan gewone en \$3,863.175 aan preferente aandelen uitstaan en daarvan werd circa 98% van de Short Line gekocht.

1555

Uit Norfolk wordt gemeld dat op 29 September voor een speciale jury het proces is begonnen in zake de beweerde onregelmatigheden door het bestuur van den Newhaven Railroad. Eerste getuige was de heer Charles S. Mellem.